

VŠE

CO JSTE

CHTĚLI

VĚDĚT

O SPOJENÝCH

NÁRODECH

PRO STUDENTY
STŘEDNÍCH ŠKOL

Vše co jste chtěli vědět o Spojených národech

PRO STUDENTY STŘEDNÍCH ŠKOL

**Organizace spojených národů
Odbor pro poskytování informací veřejnosti (DPI)
New York, 2008**

**České vydání:
Informační centrum OSN v Praze (www.osn.cz)
Praha, 2010**

ISBN 978-80-86348-12-4

Texty v této publikaci nejsou
chráněny autorskými právy
a mohou být volně šířeny.
Jako zdroj musí být uvedena
Organizace spojených národů.

Fotografie: UN Photo (není-li uvedeno jinak)

Vydalo Informační centrum OSN v Praze, 2010

Obsah

1	Základní informace o OSN	1
2	Systém OSN	11
3	Mír a bezpečnost	25
4	Rozvojové cíle tisíciletí	39
5	Lidská práva	51
6	Otázky a odpovědi	59

1

Základní informace o OSN

- Organizace spojených národů má čtyři hlavní cíle: udržování mezinárodního míru a bezpečnosti; podpora přátelských vztahů mezi národy; rozvoj spolupráce při řešení mezinárodních problémů, podpora lidských práv a koordinace činnosti jednotlivých států. Na dosažení těchto cílů se podílí více než 30 organizací, které jsou známé jako systém OSN.
- Organizace spojených národů není světová vláda, ani nevytváří zákony. Poskytuje pomoc při řešení mezinárodních konfliktů a problémů, které se týkají celého světa. Všechny členské státy bez rozdílu mají v OSN svůj hlas a právo spolurozhodovat.
- Činnost OSN je zaměřena na prosazování respektu k lidským právům, na snižování chudoby, potírání nemocí, ochranu životního prostředí, na boj proti obchodu s drogami a terorismu. OSN v celém světě podporuje zvyšování produkce potravin, pomáhá uprchlíkům, podporuje opatření proti šíření nemoci AIDS a podílí se na odstraňování nášlapných min.

Základní informace o OSN

Budova sídla OSN v New Yorku.

Co je Organizace spojených národů?

Organizace spojených národů sdružuje nezávislé státy s cílem dosáhnout míru, bezpečnosti a pokroku na celém světě. Založilo ji 51 zemí dne 24. října 1945. Současný počet členských států je 192. Žádný stát z OSN nikdy nebyl vyloučen. Indonésie dočasně vystoupila v roce 1965 kvůli sporu s Malajsií. Následující rok ale opět do OSN vstoupila.

Je OSN něco jako světová vláda?

Ne. Státy reprezentují jejich vlády. OSN je představitelem všech svých členů a dělá jen to, co oni rozhodnou.

Existuje soubor pravidel a zásad, jimiž se řídí práce OSN?

Ano, je to Charta OSN. Charta je soubor pravidel, která vysvětlují práva a povinnosti všech členských států a určují, co je třeba udělat, aby dosáhly cílů, jež si stanovily. Při vstupu do OSN přijímá stát cíle a pravidla stanovené v Chartě.

 www.osn.cz/dokumenty-osn/

Za jakých okolností OSN vznikla?

Myšlenka Spojených národů vznikla za 2. světové války (1939–1945). Představitelé států, jež společně usilovaly o ukončení války, cítili, že je naléhavě nutné vytvořit mechanismus, který pomůže nastolit mír a zabránit dalším válkám. Shodli se, že něco takového bude možné, jen pokud budou všechny národy spolupracovat v mezinárodní organizaci. A tou se měla stát Organizace spojených národů.

Čtyři hlavní cíle OSN:

- 1 Udržovat mír ve světě;**
- 2 Rozvíjet přátelské vztahy mezi národy;**
- 3 Spolupracovat na zlepšování životních podmínek chudých, odstraňování hladu, nemocí a negramotnosti, a při podpoře respektu k právům a svobodě druhých;**
- 4 Působit jako platforma pomáhající státům v dosahování těchto cílů.**

Jak vznikl název Spojené národy?

Název Spojené národy navrhl prezident Spojených států Franklin D. Roosevelt. Poprvé byl název oficiálně použit v roce 1942, když zástupci 26 států podepsali Deklaraci Spojených národů. Na ustavující konferenci OSN v San Francisku se účastníci dohodli na názvu Spojené národy, aby tak uctili památku prezidenta Roosevelta, který zemřel několik týdnů před podpisem Charty.

Bylo to poprvé, co vznikla taková organizace?

Podobná organizace – Společnost národů – byla založena v roce 1919, po skončení 1. světové války. Jejím hlavním cílem bylo udržet ve světě mír. Do organizace však nevstoupily všechny státy, mj. ani USA. Další státy z ní později vystoupily a organizace tak byla často neakceschopná. Přes svůj neúspěch podnítila Společnost národů sen o vytvoření celosvětové organizace.

✓ FAKTA

Sídlo OSN na místě původních jatek

Na prvním zasedání v Londýně v roce 1946 přijalo Valné shromáždění rozhodnutí, že hlavní sídlo OSN bude v New Yorku.

Ještě předtím byla ve hře i města Filadelfie, Boston a San Francisco. Pro New York nakonec rozhodl finanční dar ve výši 8,5 milionu dolarů, který na poslední chvíli nabídl John D. Rockefeller jr. Město New York posléze darovalo další majetek. Místo, vybrané pro sídlo OSN, byla zchátralá čtvrť, v níž byla jatka, drážní depo a další komerční budovy.

24. října 1949 položil první generální tajemník OSN Trygve Lie základní kámen 39patrové budovy.

21. srpna 1950 se zaměstnanci sekretariátu začali stěhovat do nových kanceláří. V současné době prochází budova OSN celkovou rekonstrukcí, která má být dokončena v roce 2013.

Vlevo nahoře - místo vybrané pro sídlo OSN

Nahoře - dnešní podoba budovy OSN

 <http://www.osn.cz/osn-cr/pro-skoly/>

Komu sídlo OSN patří?

Sídlo OSN je mezinárodní území. To znamená, že pozemek, na kterém budova stojí, nepatří jen Spojeným státům jako hostitelské zemi, ale všem členským státům organizace. OSN má svou vlajku a bezpečnostní agenturu, která budovu střeží. Má také svou poštu a vydává známky. Používat se mohou jen pro poštu odesílanou ze sídla organizace v New Yorku, ve Vídni a Ženevě.

Kdo OSN financuje?

Všichni členové, tedy 192 států. Žádný jiný zdroj příjmů OSN nemá. Hospodaří se dvěma rozpočty:

- ▶ Řádný rozpočet pokrývá činnost centrály v New Yorku a detašovaných pracovišť ve světě.
- ▶ Z rozpočtu na mírové operace se platí mise v konfliktních oblastech světa.

Příspěvky do obou rozpočtů OSN jsou povinné. Členské státy přispívají podle dohodnuté stupnice. Ta vychází ze schopnosti země přispívat, z výše národního důchodu a z počtu obyvatel.

Vyplatí se OSN?

Běžný rozpočet OSN schvaluje Valné shromáždění vždy na dva roky. V letech 2008–2009 to bylo 4,17 miliardy amerických dolarů. Přibližně stejnou částku utratí například Američané každoročně za květiny. Rozpočet na mírové operace činil 6,8 miliardy dolarů (2007–2008). To je 0,5 % globálních výdajů na zbrojení, jejichž výše za rok 2007 byla odhadována na 800 miliard dolarů. Taková částka by zaplatila provoz celého systému OSN na více než 65 let. Udržování míru je mnohem levnější než války. Peníze, které za to platíme, jsou rozhodně dobře vynaložené!

OSN financují členské státy. Největší přispěvatelé (2008):

Stát	procent rozpočtu	miliony dolarů
Spojené státy	22,00	453,3
Japonsko	16,62	342,5
Německo	8,57	176,7
Velká Británie	6,64	136,8
Francie	6,30	129,8
Itálie	5,07	104,6
Kanada	2,97	61,3
Španělsko	2,96	61,1
Čína	2,66	54,9
Mexiko	2,25	46,5

Cesta ke vzniku OSN: chronologie

září 1939

Takto vypadala Varšava jen několik týdnů po vypuknutí 2. světové války. Velkou část Evropy proměnila válka v trosky.

14. srpna 1941

Prezident Roosevelt a premiér Churchill se setkali na palubě bitevní lodi v Atlantském oceánu. Přijali Atlantskou chartu, která nastínila plán dosažení světového míru.

1. ledna 1942

Na Nový rok 1942 podepsali ve Washingtonu zástupci 26 států Deklaraci Spojených národů.

30. října 1943

Představitelé Číny, Sovětského svazu, USA a Velké Británie podepsali Moskevskou deklaraci a dohodli se na ustavení organizace národů, která bude dohlížet na dodržování míru ihned po skončení války.

léto a podzim 1944

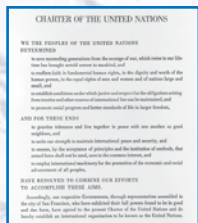
Nejvyšší představitelé Číny, USA a Velké Británie se sešli ve washingtonském Dumbarton Oaks a dohodli se na cílech a zásadách činnosti budoucích Spojených národů.

11. února 1945

Nejvyšší představitelé USA, Velké Británie a Sovětského svazu Roosevelt, Churchill a Stalin po konferenci na Jaltě deklarovali rozhodnutí ustavit Organizaci spojených národů. Dohodli se také na systému hlasování v Radě bezpečnosti.

26. června 1945

Představitelé 50 států jednomyslně přijali Chartu OSN na konferenci v San Francisku.

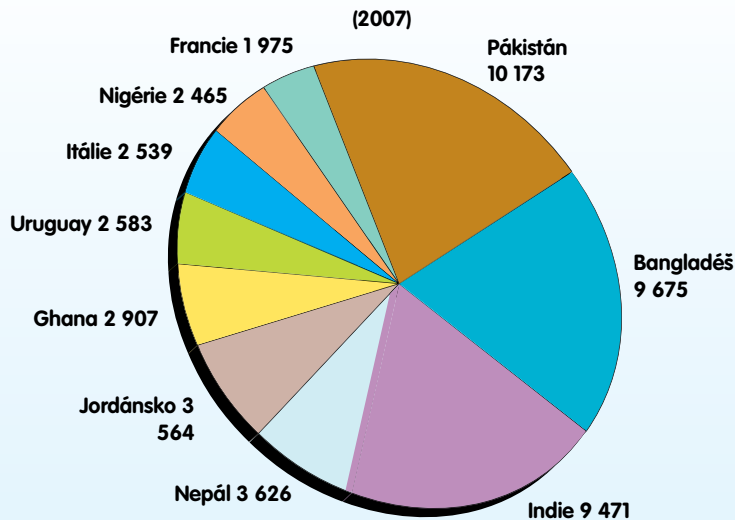
24. října 1945

Chartu podepsala a ratifikovala většina států včetně pěti stálých členů Rady bezpečnosti (Čína, Francie, Sovětský svaz, USA a Velká Británie). Vznikla Organizace spojených národů a 24. říjen se stal symbolicky Dnem Spojených národů.

Více na:
www.un.org/aboutun,
www.un.org/av
(fotografie)

Deset největších přispěvatelů vojenského a policejního personálu do misí OSN

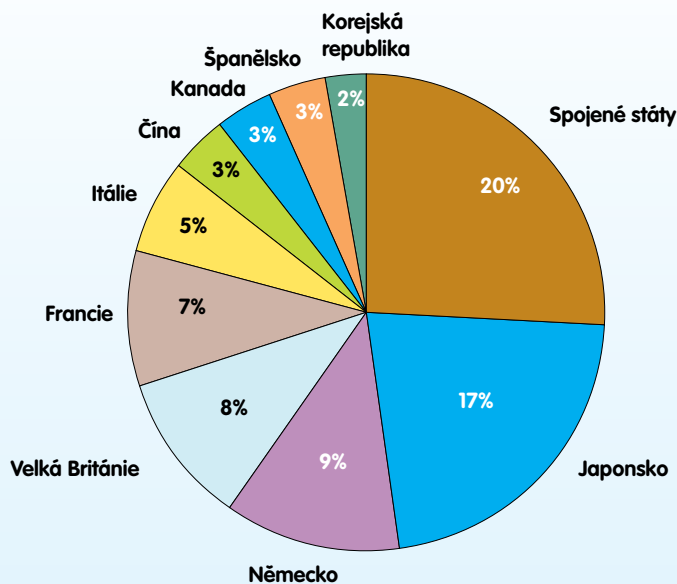
Rozpočet na mírové operace

Největší přispěvatelé (2007):

1. Spojené státy (20 %),
2. Japonsko (17 %),
3. Německo (9 %),
4. Velká Británie (8 %),
5. Francie (7 %),
6. Itálie (5 %),
7. Čína (3 %),
8. Kanada (3 %),
9. Španělsko (3 %), a
10. Korejská republika (2 %).

Deset největších přispěvatelů do rozpočtu na mírové operace OSN

(k 1. lednu 2007)

Jak se stát stane členem OSN?

Vstoupit může každý stát, který přijme závazky obsažené v Chartě OSN. O přijetí rozhoduje Valné shromáždění na základě doporučení Rady bezpečnosti.

Jaká je struktura OSN?

Spojené národy mají šest hlavních orgánů:

1. Valné shromáždění
2. Rada bezpečnosti
3. Ekonomická a sociální rada
4. Poručenská rada
5. Mezinárodní soudní dvůr
6. Sekretariát

Všechny tyto orgány sídlí v centrále OSN v New Yorku, s výjimkou Mezinárodního soudního dvora. Ten má sídlo v nizozemském Haagu. OSN má 15 specializovaných agentur, které úzce spolupracují v rámci systému OSN, ale působí autonomně. Jejich činnost pokrývá široké spektrum oblastí jako je zdraví, zemědělství, telekomunikace nebo meteorologie. Dále má OSN celkem 24 programů, fondů a dalších institucí, zodpovědných za škálu dalších oborů. Všechny tyto instituce tvoří dohromady systém OSN.

 <http://www.osn.cz/system-osn/organizacni-struktura/>

Kdo jsou stálí pozorovatelé?

Některé státy nejsou členy OSN, ale vstoupily do některé ze specializovaných agentur. Mohou proto požádat o status stálého pozorovatele. Tato praxe je zvyklostí, která není popsána v Chartě OSN. Stálí pozorovatelé mají volný přístup na většinu zasedání i k příslušným dokumentům. Patří mezi ně i některé mezinárodní organizace.

Jaké jsou oficiální jazyky OSN?

Oficiálními jazyky OSN jsou angličtina, arabština, čínština, francouzština, ruština a španělština. Pracovními jazyky Sekretariátu OSN jsou angličtina a francouzština. Delegáti mohou v OSN mluvit kterýmkoliv z oficiálních jazyků, projevy jsou simultánně tlumočeny do ostatních. Většina dokumentů OSN je vydávána ve všech šesti oficiálních jazycích.

Delegáti států mohou učinit prohlášení i v jiném jazyce. V takovém případě musí zabezpečit tlumočení svého projevu, nebo jej dát k dispozici písemně v jednom z oficiálních jazyků.

Původně byly jako pracovní jazyky OSN určeny angličtina a francouzština. Později k nim přibyla arabština, čínština, ruština a španělština jako pracovní jazyky Valného shromáždění a Ekonomické a sociální rady. Angličtina, čínština, francouzština, ruština a španělština jsou pracovními jazyky Rady bezpečnosti.

Dětský fond OSN (UNICEF) uspořádal setkání stovek dětí se zaměstnanci OSN. Cílem bylo překonat světový rekord v počtu žáků na vyučovací hodině. Při ní se např. mluvilo o významu a nutnosti vzdělání pro dívky.

Jakým způsobem získá nový stát nebo vláda uznání u Organizace spojených národů?

Uznání nového státu nebo vlády je akt, který přísluší jen ostatním státům a vládám. Zpravidla tak dávají najevo připravenost navázat diplomatické vztahy. OSN není ani stát, ani vláda a nemá tedy žádnou pravomoc uznávat nové státy. Jako organizace nezávislých států může nový stát přijmout za člena.

Za členy organizace mohou být přijaty všechny mírumilovné státy, které přijmou závazky obsažené v Chartě a jsou způsobilé a ochotné tyto závazky plnit. Státy se členy OSN stávají rozhodnutím Valného shromáždění, jemuž ale předchází doporučení Rady bezpečnosti. Přijímání probíhá zhruba takto:

1. Stát podá prostřednictvím generálního tajemníka přihlášku a dopis s formálním prohlášením, že přijímá závazky podle Charty OSN.
2. Rada bezpečnosti dostane přihlášku k projednání. Doporučení státu k přijetí musí být schváleno devíti hlasy z 15. Proti však nesmí být žádný ze stálých členů (Čína, Francie, Rusko, USA a Velká Británie).
3. Pokud Rada bezpečnosti přijetí doporučí, předloží rozhodnutí Valnému shromáždění. Tam je pak zapotřebí dvoutřetinové většiny hlasů.
4. Členství vstupuje v platnost dnem přijetí příslušné rezoluce.

Na každém zasedání projednává Valné shromáždění otázku pověřovacích listin představitelů všech členských států. Jedná se především o otázku, zda je příslušný představitel vybaven pověřením legitimní vlády.

 <http://www.osn.cz/system-osn/clenske-staty/>

51 členů v roce 1945
192 členů v roce 2010

Kvíz

1. Ve kterém roce byla založena Organizace spojených národů?
2. Kolik má OSN členů?
3. Které jsou oficiální jazyky OSN?
4. Kdo je autorem názvu Spojené národy?
5. Kolik je hlavních orgánů OSN?
6. Co byla Společnost národů?
7. Vystoupila někdy nějaká země z OSN?
8. Jak se jmenuje seznam pravidel, kterými se OSN řídí?
9. Jmenujte jeden z hlavních cílů OSN.
10. Kdy a kde byla podepsána Deklarace Spojených národů?

Vlajka OSN má modrý podklad s bílým emblémem uprostřed. Emblém tvoří mapa světa ovinutá olivovými ratolestmi, které symbolizují mír.

2

System OSN

- OSN podporovala úsilí států o ukončení kolonizace, jež vedlo k dosažení nezávislosti více než 80 národů.
- System OSN je významným obchodním partnerem v oblasti nákupu zboží a služeb. Ročně uzavře kontrakty v hodnotě více než 6,4 miliardy amerických dolarů. UNICEF nakupuje polovinu všech očkovacích látek, které se ve světě vyrábějí.
- Humanitární agentury OSN poskytují po celém světě pomoc a ochranu více než 23 milionům uprchlíků a lidí, kteří byli nuceni opustit své domovy.
- System OSN definuje technické standardy pro telekomunikace, letectví, námořní dopravu a poštovní služby. Umožňuje tak provádění mezinárodních transakcí.
- Očkovací kampaně OSN proti dětským nemocem přispěly k vymýcení neštovic a snížení výskytu dětské obrny o 99 procent.
- Světový potravinový program (WFP), organizace OSN pro potravinovou pomoc, přepravuje každoročně přes 5 milionů tun potravin. Zajišťuje tak základní stravu pro zhruba 113 milionů hladovějících lidí v 80 zemích.

System OSN

Charta OSN zřizuje šest hlavních orgánů Organizace spojených národů.

VALNÉ SHROMÁŽDĚNÍ

Všichni členové OSN – v současnosti 192 – jsou zastoupeni ve Valném shromáždění. Každý stát, bohatý nebo chudý, velký i malý, má jeden rozhodovací hlas. O důležitých otázkách, mezi něž patří problematika bezpečnosti ve světě, přijímání nových členů nebo rozpočet organizace, rozhoduje dvoutřetinová většina hlasů. O dalších prostá většina.

Řádné výroční zasedání Valného shromáždění začíná vždy v září a pokračuje během celého roku. Na jeho začátku probíhá tzv. všeobecná rozprava. Na ní zpravidla nejvyšší představitelé států nebo ministři vlád prezentují názory své země na důležitá mezinárodně-politická témata.

V čele Valného shromáždění stojí předseda, který je volen na roční období. V letech 2002 a 2003 funkci šéfa Valného shromáždění vykonával někdejší ministr zahraničních věcí a místopředseda Vlády České republiky Jan Kavan.

V zeleno-zlatém jednacím sále Valného shromáždění zasedá 192 států. Každá delegace má k dispozici 6 křesel. Na galerii jsou místa pro média a veřejnost. Celkem má Valné shromáždění 1 898 míst.

Předseda 65. zasedání Valného shromáždění, bývalý švýcarský prezident Joseph Deiss.

Funkce

- ▶ Projednává a dává doporučení týkající se jakékoliv záležitosti, s výjimkou těch, které přísluší Radě bezpečnosti;
- ▶ Diskutuje o otázkách ozbrojených konfliktů a zbrojení;
- ▶ Hledá cesty a způsoby, jak zlepšit situaci dětí, mladých lidí, žen a dalších zranitelných skupin;
- ▶ Debatuje o otázkách udržitelného rozvoje a lidských práv;
- ▶ Rozhoduje o výši a využití příspěvků jednotlivých členských států do rozpočtu OSN.

Hlavní výbory

Většina diskusí Valného shromáždění se odehrává v jeho šesti hlavních výborech:

- ▶ První výbor (Výbor pro odzbrojení a mezinárodní bezpečnost)
- ▶ Druhý výbor (Hospodářský a finanční výbor)
- ▶ Třetí výbor (Sociální, humanitární a kulturní výbor)
- ▶ Čtvrtý výbor (Zvláštní výbor pro politické otázky a otázky dekolonizace)
- ▶ Pátý výbor (Administrativní a rozpočtový výbor)
- ▶ Šestý výbor (Právní výbor)

Jeden stát, jeden hlas.

Ve Valném shromáždění disponuje každý stát jedním hlasem. Týká se to všech bez rozdílu. Čína má například více než miliardu obyvatel a ve Valném shromáždění jeden hlas. Palau má jen 17 tisíc obyvatel a stejně jako Čína jeden hlas.

Z činnosti Valného shromáždění

- ▶ V roce 2006 se členské státy OSN dohodly na reformě způsobu práce Valného shromáždění. Cílem je urychlit rozhodování, zvýšit efektivitu a posílit postavení předsedy.
- ▶ V roce 2006 schválilo Valné shromáždění zřízení nového orgánu OSN – Rady pro lidská práva. Ta nahradila často kritizovanou Komisi pro lidská práva. Rada začala pracovat 19. června 2006 v Ženevě. Je přidruženým orgánem Valného shromáždění.
- ▶ Období let 2001–2010 bylo Valným shromážděním určeno za dekádu snížení výskytu malárie v rozvojových zemích, zejména v Africe. Podle odhadů zemře na malárii každý rok až 2,7 milionu lidí. 90 % těchto úmrtí připadá na Afriku a nejzranitelnější jsou děti do pěti let. Malárie zabíjí každý den více než tři tisíce afrických dětí.
- ▶ Na summitu OSN v roce 2000 přijaly státy Deklaraci tisíciletí, která definuje tzv. Rozvojové cíle tisíciletí. Jedná se o dosud nejrozsáhlejší a nejkonkrétnější globální plán na výrazné zlepšení životních podmínek nejchudších obyvatel světa.

<http://www.Osn.Cz/system-osn/organizacni-struktura/>

RADA BEZPEČNOSTI

Valné shromáždění debatuje o jakémkoliv tématu celosvětového významu, Rada bezpečnosti zodpovídá především za oblast bezpečnosti.

Členství

Rada bezpečnosti má patnáct členů, z toho pět stálých: Čína, Francie, Rusko, Spojené státy a Velká Británie. Zbývajících deset – nestálých – členů volí Valné shromáždění na dvouleté období. Jejich výběr je založen na principu rovnoměrného geografického zastoupení, aby své představitele měly v Radě bezpečnosti všechny kontinenty.

Funkce

- ▶ Projednává všechny situace, které by mohly vést ke vzniku mezinárodního konfliktu;
- ▶ Navrhuje metody a podmínky smíru;
- ▶ Doporučuje opatření proti hrozbám nebo aktu agrese;
- ▶ Doporučuje Valnému shromáždění kandidáta na post generálního tajemníka OSN.

Zasedání

Rada bezpečnosti narozdíl od Valného shromáždění nezasedá pravidelně. Její zasedání mohou být svolána kdykoliv i ve velmi krátké lhůtě. Členové se střídají v předsednictví po měsíci.

K přijetí rezoluce musí devět členů hlasovat „pro“. Pokud však i jediný z pěti stálých členů hlasuje „proti“, rezoluce schválena není. Tento princip je znám také jako „právo veta“.

Jednací sál Rady bezpečnosti. Jeho uspořádání a výzdoba jsou darem Norska.

Generální tajemník OSN Ban Ki-moon v sále Rady bezpečnosti.

Z činnosti Rady bezpečnosti

- ▶ V červenci 2007 přijala jednomyslně rozhodnutí o rozmístění společné mise OSN a Africké unie (AU) v Dárfúru (UNAMID) o síle 26 tisíc vojáků a policistů. Cílem mise je potlačit násilí v západní oblasti Súdánu – Dárfúru, kde během bojů mezi provládními milicemi a povstaleckými skupinami zahynulo od roku 2003 už více než 250 tisíc lidí.
- ▶ Rada ustavila dva mezinárodní soudní tribunály ke stíhání zločinů proti lidskosti v bývalé Jugoslávii a ve Rwandě.
- ▶ Po teroristických útocích na USA 11. září 2001 zřídila Protiteroristický výbor, který má státům pomáhat v boji proti terorismu.

Je spravedlivé, že pouze pět mocností má právo veta?

Na konci 2. světové války měly Čína, Francie, Rusko (původně SSSR), Spojené státy a Velká Británie rozhodující vliv na založení Organizace spojených národů. Zakladatelé Charty OSN se domnívali, že i v budoucnu budou hrát důležitou úlohu při udržování světového míru a bezpečnosti.

Proto dostala tzv. velká pětka zvláštní hlasovací pravomoc, známou jako „právo veta“.

EKONOMICKÁ A SOCIÁLNÍ RADA (ECOSOC)

Ekonomická a sociální rada je fórum určené k projednávání témat, jako je obchod, doprava, hospodářský rozvoj či sociální otázky. Pomáhá také státům k dosažení dohody o zlepšení vzdělávacích a zdravotních podmínek a podporuje dodržování lidských práv a svobod.

Jednací sál Ekonomické a sociální rady je darem Švédska; jeho interiér navrhl švédský architekt Sven Markelius.

Funkce

- ▶ Projednává mezinárodní ekonomické a sociální otázky;
- ▶ Prosazuje lepší životní úroveň, plnou zaměstnanost a ekonomický a sociální pokrok;
- ▶ Podporuje řešení mezinárodních ekonomických, sociálních a zdravotnických problémů, zasazuje se o posilování mezinárodní spolupráce v kultuře a vzdělávání.

Členství

ECOSOC má 54 členů (států) volených na tříleté období. Při hlasování rozhoduje prostá většina, přičemž každý člen má jeden hlas. ECOSOC každoročně pořádá několik krátkých zasedání, na něž zve i zástupce občanské společnosti. Nadto se každý rok schází v červenci na velkém čtyřtýdenním zasedání, které se koná střídavě v New Yorku a Ženevě.

Přidružené orgány

ECOSOC má řadu přidružených komisí: Komise pro narkotika, sociální rozvoj, otázky populace a rozvoje, pro postavení žen, Statistická komise, Komise pro prevenci kriminality a trestní spravedlnost, pro trvale udržitelný rozvoj, pro vědu a techniku pro rozvoj a Fórum OSN pro lesnictví.

ECOSOC dále řídí pět regionálních komisí: Ekonomickou komisi pro Afriku (ECA), Evropu (ECE), Latinskou Ameriku a Karibskou oblast (ECLAC), pro Asii a Tichomoří (ESCAP), a západní Asii (ESCWA).

Přehled specializovaných agentur, fondů a programů OSN

ECOSOC projednává zprávy několika specializovaných agentur, fondů a programů OSN, z nichž každý je samostatnou organizací s vlastními podmínkami členství, rozpočtem a sídlem.

UNDP
www.undp.org

Rozvojový program OSN usiluje o zpřístupnění znalostí, zkušeností a zdrojů jednotlivým zemím s cílem zlepšit životní úroveň jejich obyvatel. UNDP je zastoupen ve 166 zemích, kterým pomáhá řešit problémy týkající se rozvoje společnosti a ekonomiky.

UNICEF
www.unicef.org

Dětský fond OSN se zabývá ochranou práv dětí a pomáhá zlepšovat jejich životní podmínky.

UNEP
www.unep.org

Program OSN pro ochranu životního prostředí je globálním koordinátorem ekologické politiky, monitoruje a hodnotí stav životního prostředí a podporuje systémy včasného varování.

UNFPA
www.unfpa.org

Cílem činnosti Populačního fondu OSN je prosazování práva lidí na zdravý život. Podporuje politiku plánovaného rodičovství, bezpečného těhotenství a porodů.

UNHCR
www.unhcr.org

Vysoký komisariát OSN pro uprchlíky poskytuje právní ochranu uprchlíkům a hledá dlouhodobá řešení jejich problémů – vytváří podmínky pro jejich dobrovolný návrat do vlasti nebo k usazení se v jiné zemi.

ILO
www.ilo.org

Mezinárodní organizace práce formuluje strategie podpory práv pracujících lidí, zlepšování pracovních a životních podmínek a růst pracovních příležitostí.

IMF
www.imf.org

Mezinárodní měnový fond zajišťuje stabilitu globálního měnového a finančního systému. Poskytuje poradenství v ekonomické a finanční oblasti, krátkodobou finanční pomoc a školení. Svou činností podporuje ekonomický růst a snižování chudoby.

FAO
www.fao.org

Organizace OSN pro výživu a zemědělství usiluje o odstranění hladu a podvýživy a zlepšení kvality výživy. Pomáhá členským státům zajistit udržitelný rozvoj zemědělství.

UNESCO
www.unesco.org

Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu podporuje mezinárodní spolupráci a výměnu informací v oblasti vzdělávání, vědy, kultury a komunikací.

WHO
www.who.org

Světová zdravotnická organizace řídí a koordinuje mezinárodní činnost v oblasti zdravotní péče. Podporuje a koordinuje také výzkum prevence nemocí.

Světová banka
www.worldbank.org

Poskytuje půjčky s nízkým úročením, bezúročné úvěry a příspěvky rozvojovým zemím na oblast vzdělání, zdravotnictví, budování infrastruktury, rozvoj komunikací apod.

ICAO
www.icao.int

Mezinárodní organizace pro civilní letectví zajišťuje bezpečný, systematický a udržitelný rozvoj mezinárodní letecké přepravy a usiluje o minimalizaci nepříznivých dopadů globálního civilního letectví na životní prostředí.

IMO
www.imo.int

Mezinárodní námořní organizace zodpovídá za bezpečnou a efektivní lodní dopravu a za prevenci znečišťování moří plavidly.

ITU
www.itu.int

Mezinárodní telekomunikační unie spolupracuje s vládami států i soukromým sektorem na koordinaci provozu mezinárodních telekomunikačních sítí a služeb v oblasti širokopásmového internetu, nových bezdrátových technologií, letecké a námořní navigace, radioastronomie, satelitní meteorologie, telefonních a faxových služeb či v oblasti televizního vysílání. Jinými slovy, ITU pomáhá světu komunikovat.

UPU
www.upu.int

Světová poštovní unie zajišťuje udržitelný rozvoj kvalitních univerzálních, efektivních a dostupných poštovních služeb, které umožňují komunikaci mezi lidmi na celém světě.

WMO
www.wmo.int

Světová meteorologická organizace koordinuje celosvětovou vědeckou činnost v oblasti výzkumu stavu zemské atmosféry a její interakce s oceány a klimatem.

WIPO
www.wipo.int

Světová organizace duševního vlastnictví zajišťuje globální ochranu autorských práv. Autorům a vynálezům zabezpečuje uznání a odměnu za jejich důvtip.

IFAD
www.ifad.org

Mezinárodní fond pro zemědělský rozvoj zajišťuje přímé i nepřímé financování programů na podporu ekonomického vzestupu chudých obyvatel venkova. Ve venkovských oblastech žije na 800 milionů lidí, jejichž obživa závisí na zemědělství a s ním souvisejících činnostech.

UNIDO
www.unido.org

Organizace OSN pro průmyslový rozvoj pomáhá státům při posilování rozvojových strategií především v oblasti přístupu na trh a dostupnosti financování průmyslového rozvoje.

UNWTO
www.world-tourism.org

Světová turistická organizace podporuje rozvoj zodpovědného a udržitelného turismu jako prostředku k ekonomickému rozvoji, mezinárodnímu porozumění, míru, prosperitě a všeobecnému respektu k lidským právům a svobodám. Zvláštní pozornost věnuje zájmům rozvojových zemí v oblasti turismu.

UNITED NATIONS
Office on Drugs and Crime

UNODC
www.unodc.org

Úřad pro drogy a kriminalitu pomáhá státům v boji proti nelegálním drogám, kriminalitě a terorismu. Usiluje o rozšíření povědomí o problémech drog a zločinnosti a pomáhá státům při tvorbě příslušné legislativy a uplatňování mezinárodních dohod.

UNIFEM
www.unifem.org

Rozvojový fond OSN pro ženy poskytuje finanční a technickou pomoc inovativním programům a strategiím, které směřují k lepšímu postavení žen ve společnosti.

WFP
www.wfp.org

Světový potravinový program je největší humanitární organizace na světě. Zajišťuje potraviny obětem konfliktů a přírodních katastrof, zlepšuje kvalitu výživy i života nejzranitelnějších lidí v kritických životních situacích a podporuje jejich samostatnost.

UNHABITAT
www.unhabitat.org

Program OSN pro lidská sídla podporuje sociálně a environmentálně udržitelná města.

Jednací sál Poručenské rady darovalo Dánsko – interiér navrhli i vyzdobili dánští výtvarníci.

PORUČENSKÁ RADA

Když byla v roce 1945 založena OSN, bylo ve světě jedenáct území – převážně v Africe a Tichomoří – pod mezinárodním dohledem. Hlavním úkolem poručenského systému OSN byla podpora rozvoje svěřeneckých území a jejich postupný přechod k samosprávě nebo samostatnosti.

Členství

Poručenská rada je složena ze stálých členů Rady bezpečnosti (Čína, Francie, Rusko, Spojené státy a Velká Británie). Každý člen má jeden hlas a při hlasování rozhoduje prostá většina.

Zasedání

Když v roce 1994 získalo autonomii poslední svěřenecké území – stát Palau (do té doby pod správou Spojených států) – pozastavila Poručenská rada po více než půl století svou činnost. Sejde se jen v případě potřeby.

FAKTA

Dekolonizace

V roce 1945 žila polovina obyvatel světa v zemích, které byly pod cizí nadvládou. Tyto takzvané kolonie byly rozděleny mezi několik mocností, mezi nimi Velká Británie, Francie a Portugalsko. V průběhu procesu známého jako dekolonizace pomohla OSN většině kolonií získat nezávislost. V roce 1960 přijalo Valné shromáždění deklaraci vybízející k urychlenému osamostatnění všech kolonií. Následující rok ustavilo Zvláštní výbor pro dekolonizaci. Výsledkem dekolonizačního úsilí OSN je 80 nových členských států OSN. V současnosti žije na závislých územích jen 1,5 milionu lidí.

Mezinárodní soudní dvůr v Haagu, Nizozemsko – oslava 60. výročí založení.

MEZINÁRODNÍ SOUDNÍ DVŮR

Mezinárodní soudní dvůr (ICJ) byl založen v roce 1946 jako jeden z hlavních orgánů OSN. Se svými kauzami před něj mohou předstoupit pouze státy, nikoliv jednotlivci. Pokud stát souhlasí s tím, aby se soud zabýval případem, který se ho týká, musí se následně podrobit jeho rozhodnutí. S žádostí o právní posouzení nějaké situace se na soud mohou obrátit i jiné orgány či organizace systému OSN.

Do roku 2006 rozhodl Mezinárodní soudní dvůr celkem 92 sporů mezi státy. Patří mezi ně například spory o hranice území,

kauzy diplomatických vztahů, nevměšování se do vnitřních záležitostí země nebo braní rukojmí.

Složení

Soud sídlí v Paláci míru v Haagu (Nizozemsko). Má patnáct soudců, které volí Valné shromáždění a Rada bezpečnosti. Každý soudce musí být z jiné země. Na přijetí rozhodnutí se musí shodnout devět soudců. Všechny rozsudky jsou konečné a neodvolatelné. Pokud se některý ze států, kterých se kauza týká, nepodrobí rozsudku, může protistrana s kauzou předstoupit před Radu bezpečnosti.

Budova Mezinárodního soudního dvora od francouzského architekta Louise Cordonniera. Jako sídlo Meziárodního soudního dvora slouží od roku 1913..

Některá nedávná rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora

- ▶ Po ukončení veřejných slyšení v roce 2006 soud rozhodl, že se bude zabývat podnětem Bosny a Hercegoviny, která obvinila Srbsko a Černou Horu z porušování závazků vyplývajících z Úmluvy o zabránění a trestání zločinu genocidy;
- ▶ V roce 2004 jednomyslně potvrdil, že zeď, kterou postavil Izrael na okupovaných palestinských územích, je porušením mezinárodního práva.
- ▶ V roce 2002 rozhodl soud hraniční spor mezi Nigérií a Kamerunem a suverenitu nad hlavním sporným územím, poloostrovem Bakassi, přisoudil Kamerunu.

 www.icj-cij.org

FAKTA

Jaké jsou další mezinárodní soudy?

Mezinárodní soudní dvůr (ICJ) rozhoduje spory mezi vládami. Soudním stíháním jednotlivců se nezabývá.

Mezinárodní trestní tribunály pro bývalou Jugoslávii a Rwandu stíhají jednotlivce obžalované ze spáchání zločinů proti lidskosti, avšak pouze na území těchto dvou států.

SEKRETARIÁT OSN

V čele sekretariátu stojí generální tajemník OSN. Personál tvoří tzv. mezinárodní úředníci. Úkoly, které plní, jsou stejně rozmanité, jako témata, jimž se OSN věnuje – správa mírových operací, urovnávání mezinárodních sporů, mapování sociálních a ekonomických trendů atd. Sekretariát zodpovídá za poskytování služeb ostatním orgánům OSN.

V sídle OSN pracuje přes pět tisíc zaměstnanců z celého světa.

Komu slouží?

Sídlo OSN má sloužit čtyřem hlavním skupinám: delegacím reprezentujícím 192 členských států, z nichž každoročně přijíždí do New Yorku více než 5 tisíc účastníků zasedání Valného shromáždění; zaměstnancům sekretariátu (v newyorském sídle OSN jich pracuje na pět a půl tisíce); dále má sídlo OSN sloužit návštěvníkům (v roce 2007 jich byl asi jeden milion); a v neposlední řadě novinářům (se stálou akreditací jich v sídle OSN pracuje na dva tisíce, dalších pět tisíc novinářů přijíždí z celého světa během důležitých zasedání). Při OSN jsou akreditovány i více než tři tisíce nevládních organizací, z nichž mnohé se účastní některých jednání v sídle OSN. Celkový roční příjem, který OSN přináší městu New York, se odhaduje na 3,3 miliardy dolarů.

Funkce

- ▶ Shromažďuje a zpracovává podkladové informace pro zástupce vlád. Na základě předkládaných faktů mohou činit svá rozhodnutí;
- ▶ Realizuje rozhodnutí členských států OSN;
- ▶ Organizuje mezinárodní konference;
- ▶ Poskytuje překladatelské a tlumočnické služby do oficiálních jazyků OSN.

Složení

Šéfem administrativy OSN je generální tajemník. K dispozici má personál mezinárodních úředníků. Narozdíl od diplomatů, kteří zastupují jednotlivé státy, mezinárodní úředníci pracují pro všech 192 členských států. Jsou odpovědni generálnímu tajemníkovi, nikoli vládám států.

Jakým způsobem je jmenován generální tajemník?

Generálního tajemníka jmenuje Valné shromáždění na základě doporučení Rady bezpečnosti, a to na pětileté období. Dosud stálo v čele OSN osm generálních tajemníků:

- Trygve Lie (Norsko) 1946–1952
- Dag Hammarskjöld (Švédsko) 1953–1961
- U Thant (Myanmar) 1961–1971
- Kurt Waldheim (Rakousko) 1972–1981
- Javier Pérez de Cuéllar (Peru) 1982–1991
- Boutros Boutros-Ghali (Egypt) 1992–1996
- Kofi Annan (Ghana) 1997–2006
- Ban Ki-moon (Jižní Korea) 2007–

Dag Hammarskjöld

Funkce generálního tajemníka

Podle Charty OSN je generální tajemník hlavním správním úředníkem organizace, který vykonává svou funkci a všechny úkoly, jimiž ho pověřují Valné shromáždění, Rada bezpečnosti, Ekonomická a sociální rada a další orgány OSN. Charta také zmocňuje generálního tajemníka upozornit Radu bezpečnosti na každou situaci, která podle jeho názoru může ohrozit udržení mezinárodního míru a bezpečnosti.

Generální tajemník

- ▶ předkládá témata k projednání Valnému shromáždění nebo jinému orgánu OSN;
- ▶ upozorňuje Radu bezpečnosti na každou situaci, která podle jeho názoru může ohrozit mezinárodní mír;
- ▶ působí jako arbitr ve sporech mezi členskými státy;
- ▶ je mediátorem mezinárodních vyjednávání.

☒ FAKTA

Jedná generální tajemník zcela samostatně?

Ne. Generální tajemník nemůže jednat bez podpory a souhlasu členských států OSN. Pro všechny postupy musí mít souhlas členských států.

BAN KI-MOON

Ban Ki-moon z Korejské republiky je osmým generálním tajemníkem OSN.

Hlavní body jeho kariéry V době, kdy byl zvolen generálním tajemníkem, byl Ban Ki-moon ministrem zahraničních věcí a obchodu Korejské republiky. Během působení na ministerstvu zahraničí pobýval dlouhodobě v Dillí, Washingtonu a ve Vídni a na starosti měl různá portfolia. Byl například poradcem prezidenta pro zahraniční politiku, hlavním poradcem prezidenta pro otázky národní

bezpečnosti, náměstkem ministra pro politické plánování a generálním ředitelem pro americké záležitosti. Během celé své kariéry zastával vizi pokojného Korejského poloostrova, který bude hrát stále významnější roli při vytváření míru a prosperity v regionu i ve světě.

Ban Ki-moon se s OSN setkal už od roku 1975, kdy pracoval v odboru OSN na ministerstvu zahraničí. V průběhu let se jeho spolupráce s OSN rozšiřovala: působil například v korejské stálé misi při OSN v New Yorku, byl ředitelem odboru OSN na ministerstvu zahraničí v Soulu či velvyslancem při OSN ve Vídni. Během působení v této funkci byl v roce 1999 předsedou Přípravné komise Organizace pro všeobecnou úmluvu o zákazu jaderných zkoušek. V letech 2001-2002 jako šéf kabinetu korejského předsednictví Valného shromáždění zprostředkoval rychlé přijetí první rezoluce, která odsoudila teroristické útoky z 11. září, a podnikl řadu kroků zaměřených na posílení funkce Valného shromáždění. Tím pomohl k obratu v zasedání, jehož začátek provázela krize a zmatek, a které nakonec úspěšně přijalo řadu reforem.

Aktivně se také podílí na řešení otázek vztahů mezi oběma korejskými státy. V roce 1992 jako zvláštní poradce ministra zahraničních věcí byl zároveň místopředsedou Společné komise severu a jihu pro kontrolu jaderných zbraní po přijetí historické společné deklarace o nejaderném Korejském poloostrově. V září 2005 jako ministr zahraničních věcí sehrál rozhodující roli při dosažení další zásadní dohody podporující mír a stabilitu na Korejském poloostrově, kterou je prohlášení o vyřešení severokorejské jaderné otázky, přijaté v rámci šestistranných jednání.

Vzdělání Ban Ki-moon získal v roce 1970 bakalářský titul v oboru mezinárodních vztahů na Státní univerzitě v Soulu. V roce 1985 dosáhl titulu magistra v oboru veřejné správy na Kennedyho škole Harvardské univerzity.

Ceny a vyznamenání Obdržel mnoho národních i mezinárodních ocenění, medailí a vyznamenání. V letech 1975, 1986 a 2006 mu bylo uděleno nejvyšší jihokorejské vyznamenání za zásluhy ve službách státu.

Osobní data Narodil se 13. června 1944. Se svou manželkou Yoo (Ban) Soon-taek, s níž se seznámil na střední škole v roce 1962, má jednoho syna a dvě dcery. Mluví korejsky, anglicky a francouzsky.

Sedmý generální tajemník OSN, Kofi Annan, s Nobelovou cenou míru, která byla udělena jemu a Organizaci spojených národů.

Proč Nobelova cena pro OSN?

Norský Nobelův výbor rozhodl o udělení Nobelovy ceny míru za rok 2001 společně OSN a jejímu generálnímu tajemníkovi Kofi Annanovi „za úsilí o lépe organizovaný a klidnější svět“.

Podle mínění výboru umožnil konec studené války OSN konečně hrát tu úlohu, pro kterou vznikla: stát v čele snah o dosažení celosvětového míru a bezpečnosti a hrát hlavní roli v řešení celosvětových ekonomických, sociálních a environmentálních problémů. Generální tajemník Kofi Annan navíc vynikal ve vnášení nových impulsů do Organizace: „současně s kladením jasného důrazu na tradiční zodpovědnost OSN za mír a bezpečnost vyzdvihoval i její závazky v oblasti lidských práv“. Ve svém prohlášení k udělení ceny míru konstatoval Nobelův výbor, že (Kofi Annan) „se postavil novým problémům, jako jsou HIV/AIDS nebo mezinárodní terorismus, a dosáhl efektivnějšího využití skromných zdrojů, které má OSN k dispozici.“

V roce 2007 byla Nobelova cena míru udělena společně Mezivládnímu panelu OSN pro klimatickou změnu a bývalému viceprezidentovi USA Albertu

Goreovi. Bylo to popatnácté, kdy Nobelův výbor vyznamenal OSN udělením ceny míru. Dřívějšími oceněnými byli: Mezinárodní agentura pro atomovou energii a její generální ředitel Mohamed Baradej (2005); OSN a její generální tajemník Kofi Annan (2001); mírové síly OSN (1988); Seán McBride, komisař OSN pro Namibii (1974); Lester Bowles Pearson za úsilí o vyřešení suezského konfliktu a blízkovýchodní otázky prostřednictvím OSN (1957); Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (1954 a 1981); Mezinárodní organizace práce (1969); Dětský fond OSN (1965); generální tajemník OSN Dag Hammarskjöld (1961); Léon Jouhaux, zakladatel Mezinárodní organizace práce (1951); Ralph Bunche, předseda Poručenské rady (1950); Lord John Boyd Orr, zakládající generální ředitel Organizace OSN pro výživu a zemědělství (1949); Cordell Hull, ministr zahraničí USA, za zásluhy při založení OSN (1945).

Kvíz

1. Co znamená zkratka UNICEF?
2. Kde sídlí Mezinárodní soudní dvůr?
3. Jak se jmenuje agentura OSN, která se věnuje uprchlíkům?
4. Co je to „právo veta“?
5. Kolik hlasů má každý členský stát ve Valném shromáždění?
6. Který je hlavní soudní orgán OSN?
7. Kolik členů má Rada bezpečnosti?
8. O čem se diskutuje ve Valném shromáždění?
9. Čína má ve Valném shromáždění více hlasů než Monako, protože má více obyvatel – je toto tvrzení pravdivé?
10. Čím se zabývá ECOSOC?
11. Které svěřenecké území dosáhlo jako poslední samostatnosti?
12. Z kolika různých zemí pocházejí soudci Mezinárodního soudního dvora?
13. Kdo jsou členové Sekretariátu OSN?
14. Kolikrát byl systém OSN oceněn Nobelovou cenou míru?

3

Mír a bezpečnost

- Nastolení míru po konfliktu vyžaduje například odzbrojení a zničení stovek tisíc zbraní a zajištění návratu bývalých bojovníků do civilního života.
- OSN sehrála zásadní roli v podpoře přijetí a dodržování Ottawské konvence z roku 1997, která zakazuje výrobu, vývoz a používání nášlapných min.
- Díky OSN došlo k přijetí řady mezinárodních dohod, mimo jiné i Smlouvy o nešíření jaderných zbraní, Smlouvy o všeobecném zákazu jaderných zbraní a smluv o vytvoření bezjaderných oblastí.
- V průběhu 90. let byly v ozbrojených konfliktech usmrceny malými lehkými zbraněmi více než dva miliony dětí, dalších šest milionů jich bylo vážně zraněno. Na konferenci OSN o ilegálním obchodu s malými a lehkými zbraněmi v roce 2001 se státy dohodly na opatřeních, která posilují mezinárodní spolupráci při omezování obchodu s těmito nebezpečnými zbraněmi.

Mír a bezpečnost

Důvodem ke vzniku OSN bylo zajišťování míru. Co pro to dělá?

Organizace spojených národů působí jako celosvětové fórum, na němž země diskutují o závažných tématech, především bezpečnostních. Osobní setkávání nejvyšších představitelů států a vlád v OSN vytváří základy dialogu. To může vyústit v dohody o mírovém urovnání sporů. Shoda při jednáních v OSN vytváří tlak na všechny státy. Dialog mezi státy podněcuje a zprostředkovává také generální tajemník OSN.

Modré přilby – symbol mírových operací OSN.

Kdo velí mírovým operacím?

Mírové operace OSN ustavuje Rada bezpečnosti a řídí je generální tajemník, často prostřednictvím svého zvláštního zástupce. Rada se však vždy snaží konflikt nebo jeho zárodek urovnat nejprve vyjednáváním. Pokud je to neúčinné, usiluje o dosažení příměří. Dostane-li se před Radu bezpečnosti případ ohrožení míru, jsou zpravidla zúčastněné státy vyzvány k dosažení dohody mírovými prostředky. Dalším krokem mohou být ekonomické sankce nebo různá embarga, dále vyslání vojenské operace, která má pomoci nastolit mír.

Podářilo se OSN zastavit nějakou válku?

OSN pomohla předejít mnoha konfliktům a vyjednat mírové urovnání sporů. Podílí se také na zmírňování napětí a nepřátelství, například během berlínské (1948–1949), kubánské (1962) či blízkovýchodní krize (1973). Ve všech těchto případech pomohla intervence OSN zabránit válce mezi supervelmocemi. OSN sehrála také významnou úlohu při ukončení válek v Kongu (1964), mezi Íránem a Irákem (1988), v Salvadoru (1992) či v Guatemale (1996). Zprostředkovala mír, který vedl k trvalému ekonomickému růstu v Mozambiku (1994); pomohla dosáhnout nezávislosti Východního Timoru (Timor-Leste) (2002); a v roce 2005 úspěšně završila svůj mandát v Sieře Leone.

Další úspěchy:

- ▶ Mise OSN v Namibii dohlížela na první svobodné a demokratické volby v zemi, které vedly k nezávislosti.
- ▶ V Kambodži dohlížela mise Spojených národů na příměří a odchod zahraničních ozbrojených sil a uspořádala svobodné a demokratické volby.
- ▶ V bývalé Jugoslávii ochraňovaly jednotky UNPROFOR civilisty v demilitarizovaných zónách a umožňovaly doručování dodávek humanitární pomoci.

Co se stane, když se stát neřídí rozhodnutím Rady bezpečnosti?

Rada bezpečnosti může použít několik prostředků, jak zajistit respektování svých rozhodnutí. Může uvalit hospodářské a obchodní sankce, nebo zakázat dovoz zbraní, cestování odpovědných lidí či omezit diplomatické vztahy. Jako nejzazší řešení může vydat souhlas k použití vojenské síly.

Rada bezpečnosti pověřila koalici členských států, aby použily „všech dostupných prostředků“ v těchto případech:

- ▶ 1991 – obnovení suverenity Kuvajtu po irácké invazi;
- ▶ 1992 – zabezpečení podmínek pro humanitární pomoc v Somálsku;
- ▶ 1994 – znovudosazení demokraticky zvolené vlády na Haiti;
- ▶ 1999 – nastolení míru a bezpečnosti ve Východním Timoru.

Má Organizace spojených národů vlastní armádu či jiné ozbrojené síly?

OSN nemá žádnou stálou armádu nebo policii. Jednotky, které působí v mírových operacích OSN, poskytují dobrovolně členské státy. Důležitou úlohu v těchto operacích mají i civilní pracovníci, především zaměstnanci OSN.

Patrola příslušníků mírové operace v Egyptě.

První mírová operace byla zřízena v roce 1948 v reakci na válku mezi Izraelem a jeho arabskými sousedy. Mírové síly působí v tomto regionu dodnes a dohlíží na dodržování mírových úmluv.

Co je operace na udržování míru?

Operace na udržování míru, nebo také mírová operace, je obvykle definována jako využití mezinárodních sil pod velením OSN k řešení konfliktů mezi státy. Mírové operace plní úlohu neutrální třetí strany, která pomáhá nastolit a udržet příměří a vytváří nárazníkovou zónu mezi válčícími stranami. Příslušníci operace pomáhají i při volbách nebo odstraňování nášlapných min.

Zatímco vojenská síla OSN udržuje mír, zprostředkovatelé Spojených národů se scházejí s vůdci znesvářených stran nebo států a usilují o dosažení mírového řešení konfliktu.

Existují dva druhy operací: pozorovatelské mise a mírové mise. Pozorovatelé nejsou ozbrojeni. Vojáci mírových jednotek jsou vyzbrojeni lehkými zbraněmi, které smějí použít pouze v sebeobraně. Mírotvůrci OSN jsou snadno rozeznatelní podle odznaků OSN a modrých baretů či přileb. Jinak jsou oblečeni do uniforem svých národních armád. Přes službu pod vlajkou OSN zůstává velení nad jednotlivými národními kontingenty příslušným státům, celá mise pak podléhá společnému velení OSN.

Proč má OSN tolik mírových operací?

Mírové operace jsou reakcí na vážné vojenské nebo humanitární krize. V minulosti mírotvůrci udržovali příměří mezi znesvářenými státy. Většina současných konfliktů však probíhá uvnitř států. Občanské války a etnické konflikty znemožňují vládám kontrolovat vlastní území a způsobují velké lidské utrpení. V takových situacích dostává OSN žádosti o zprostředkování míru a poskytnutí naléhavé pomoci civilistům. V obtížných podmínkách se OSN snaží spojit humanitární pomoc s řešením krize.

Příklady nedávných mírových operací OSN

V letech 1945–1985 podnikla OSN pouze 13 mírových operací. V následujících dvaceti letech (1986–2006) bylo zřízeno celkem 47 mírových misí.

Súdánští uprchlíci v táboře Iridimi v Čadu.

Mise OSN a Africké unie v Dárfúru (UNAMID)

Společná operace Africké unie a OSN v Dárfúru byla schválena 31. července 2007. Rada bezpečnosti pověřila UNAMID podle kapitoly VII Charty OSN pravomocí podniknout nezbytné kroky k naplnění Dárfúrské mírové dohody a k ochraně civilistů a pracovníků OSN.

Mise OSN ve Středoafričské republice a Čadu (MINURCAT)

25. září 2007 schválila Rada bezpečnosti misi v Čadu a Středoafričské republice podporovanou Evropskou unií. Vytváří podmínky pro bezpečný návrat uprchlíků a vysídlenců.

Rwandské jednotky mírové operace OSN při přehlídce v súdánském hlavním městě Chartúmu..

Mise OSN v Súdánu (UNMIS)

24. března 2005 rozhodla Rada bezpečnosti jednomyslně o vyslání deseti tisíc vojáků a více než 700 policistů do jižního Súdánu na podporu mírové dohody, která ukončila více než dvacet let trvající občanskou válku. Přes dva miliony lidí v ní zahynuly, čtyři miliony obyvatel přišly o domov a na 600 tisíc lidí ze země uprchlo.

Integrovaná mise OSN ve Východním Timoru (UNMIT)

Na konci roku 1999 byla OSN povolána na Východní Timor (dnešní Timor-Leste), aby Timořanům pomohla na cestě ke státnosti. Tomu předcházelo násilí, k němuž došlo po konzultacích vedených OSN o připojení Východního Timoru k Indonésii. OSN ustavila efektivní správu v zemi, umožnila návrat uprchlíkům, pomohla vybudovat státní správu a služby, zajišťovala humanitární pomoc a pomohla vytvořit podmínky udržitelného rozvoje země.

Mise OSN v Sieře Leone (UNAMSIL)

Od roku 2002 zažívá Sierra Leone výrazné zlepšení bezpečnostních podmínek díky snahám mezinárodního společenství o ukončení jedenáct let trvající občanské války. Po rozhodující intervenci britských jednotek v roce 2001 pomohla OSN při odzbrojení a demobilizaci více než 75 tisíc příslušníků bojových skupin. Mírové síly OSN opravily cesty, školy, kostely a nemocnice a zahájily zemědělské a jiné ekonomické programy. Mise UNAMSIL také pomohla zajistit ochranu lidských práv občanů. S přispěním mise byli viníci konfliktu postaveni před zvláštní tribunál pro Sierru Leone pod záštitou OSN. Rada bezpečnosti poté ustavila novou misi – Integrovaný úřad OSN v Sieře Leone (UNIOSIL). Jeho úkolem bylo posilovat bezpečnost, dodržování lidských práv, pomáhat ekonomickému rozvoji, zajišťovat transparentnost a uspořádat volby v roce 2007.

Co dalšího dělá OSN pro udržení míru a bezpečnosti?

Mírová činnost OSN nejsou jen mírové mise. Bezprostředně po konfliktech je nutné pomoci vysídlencům a uprchlíkům v návratu domů, odstraňovat miny, opravovat silnice a mosty a podněcovat nastartování ekonomiky. Kromě toho všeho dohlíží OSN také na průběh voleb a dodržování lidských práv. Tento proces je označován jako budování míru (*peacebuilding*). OSN tímto způsobem dala vzniknout demokratickým institucím ve více než 60 státech.

Peacebuilding, peacekeeping, nation-building: jaký je mezi nimi rozdíl?

Peacekeeping – udržování míru – je v zásadě spojeno s rozmístováním vojenských jednotek. Často je hlavní součástí budování míru (*peacebuilding*). *Nation-building* je výraz, který může mít řadu významů a nejde o termín, který používá OSN. Zpravidla se jím míní dlouhodobý historický proces vytváření národní identity. Budování míru zahrnuje vše nezbytné pro přechod od války k míru a fungující samosprávě.

OSN se budování míru věnuje už řadu let, ale teprve nedávno se rozhodla zřídit Komisi pro budování míru. Proč?

Spojené národy sehrály zásadní úlohu při snižování počtu konfliktů v řadě oblastí světa zprostředkováním mírových dohod a pomocí při jejich naplňování. Některé z nich však selhaly, jako například v roce 1993 v Angole nebo v roce 1994 ve Rwandě. Přibližně v polovině zemí, kde se podaří uhasit vojenský konflikt, se do pěti let násilí rozhoří znovu. Z toho vyplývá, že konfliktu lze zabránit jen důsledným a udržitelným uplatňováním mírových dohod.

Komise OSN pro budování míru (*Peacebuilding Commission*) byla zřízena v červnu 2006 s cílem pomáhat zemím v období přechodu od války k trvalému míru. Komise usiluje o propojení mírových operací s poválečnou obnovou. Jejím úkolem je přivést k jednacímu stolu všechny zainteresované strany a rozhodnout o dlouhodobé strategii budování míru. To zahrnuje lepší koordinaci pomoci, nakládání s penězi a účinnou návaznost mezi pomocí bezprostředně po skončení konfliktu a dlouhodobou obnovou a rozvojem.

OSN usiluje o mír a pokrok. Ale v dnešním světě je míru málo. Potřebujeme tedy vůbec OSN?

Během posledních 60 let se ve světě odehrálo přes 50 válek. Podle zjištění Mezinárodního výzkumného ústavu pro otázky míru ve Stockholmu došlo jen v roce 2006 ve světě k 17 velkým ozbrojeným konfliktům. Ze žádného z nich se naštěstí nestala ničivá světová válka. Panuje všeobecná shoda na tom, že v tomto ohledu sehrála OSN klíčovou úlohu. Mnoho lidí soudí, že OSN by měla být posílena, aby měla pravomoc zastavit menší války a aby její rozhodnutí byla beze zbytku dodržována.

Vliv Spojených národů ale závisí na politické vůli členských států a jejich připravenosti respektovat rozhodnutí, která samy přijaly. Mírové operace jsou navíc velmi nákladné. Funkčnost OSN tak často ohrožuje i nedostatečné financování.

Strategií Spojených národů je nevzdávat se. Když chybí politická vůle ukončit válku, musí v některých případech OSN stáhnout mírové síly. Pokračuje však v diplomatických jednáních. Jakmile jsou vytvořeny příznivější podmínky, mírotvůrci se vrací.

Svět má před sebou stále ještě dlouhou cestu, než budou mír a spravedlnost zajištěny beze zbytku. Ještě pořád je příliš mnoho válek, chudoby a porušování lidských práv. A právě proto je zapotřebí, aby Organizace spojených národů pokračovala. Kdyby OSN neexistovala, musely by státy světa vytvořit jinou organizaci. Možná s jiným názvem, ale se stejným účelem.

Jak OSN bojuje proti terorismu?

Boji proti mezinárodnímu terorismu je dlouhodobým úkolem. Systém OSN vytvořil řadu mezinárodních právních nástrojů, které umožňují podnikat kroky k potlačení terorismu a pohnat jeho strůjce k odpovědnosti. Prostřednictvím OSN bylo od roku 1963 dojednáno 13 celosvětově platných úmluv, mezi nimi úmluva zakazující braní rukojmích, únosy letadel či financování terorismu. Protiteroristický výbor Rady bezpečnosti dohlíží na dodržování závazků, které členské státy učinily po 11. září 2001 a podporuje schopnost států potírat terorismus.

„Ať se nám to líbí nebo ne, naše generace vstoupí do dějin jako ta, která se musela postavit výzvě ochránit svět proti terorismu.“

Ban Ki-moon, generální tajemník OSN

.....
📄 www.un.org/terrorism
.....

19. srpna 2003

Sebevražedný útočník odpálil nálož v zaparkovaném nákladním autě poblíž hotelu v Bagdádu, v němž sídlila mise OSN.

Exploze zabila 17 lidí, mezi nimi i zvláštního zástupce generálního tajemníka OSN v Iráku Siergia Vierru de Mello. Zraněno bylo dalších sto lidí.

Zblízka

Celý svět proti terorismu

Valné shromáždění OSN přijalo 8. září 2006 rezoluci, která definuje globální strategii boje proti terorismu na státní, regionální i celosvětové úrovni. Jedná se o historicky první společný plán států na potírání jedné z největších výzev současnosti. Základní body strategie jsou tyto:

- Zlepšit účinnost poskytování technické pomoci tak, aby státy mohly efektivně potírat terorismus.
- Uvést do praxe systémy pomoci, které budou vyhovovat potřebám obětí terorismu a jejich rodinám.
- Na hrozbu bioterorismu reagovat zřízením celosvětové databáze biologických nehod. Zajistit, aby vývoj v biotechnologiích byl využíván ve prospěch lidstva, nikoli k teroristickým nebo kriminálním činům.
- Zapojit občanskou společnost a regionální organizace do boje proti terorismu a vytvořit partnerství se soukromým sektorem s cílem předcházet teroristickým útokům na zvláště zranitelné cíle.
- Najít nové způsoby, jak čelit hrozbě zneužití internetu teroristy.
- Zmodernizovat systémy hraniční a celní kontroly a zvýšit bezpečnost cestovních dokladů s cílem zabránit teroristům v cestování a přepravě nelegálních zásilek.
- Podpořit spolupráci v boji proti praní špinavých peněz a financování terorismu.

.....
📄 <http://www.un.org/sc/ctc>
.....

Neexplodované miny, Libanon.
Jednotky OSN miny na území Libanonu převážejí do bezpečných zón, kde jsou odpalovány..

Boj proti nášlapným minám

Problémem nášlapných min, jichž byly ve více než 60 zemích světa rozmístěny miliony, se OSN zabývá od roku 1980. Každý rok tyto nebezpečné zbraně zmrzačí nebo zabijí tisíce lidí, hlavně dětí. Přesto jejich používání v konfliktech pokračuje.

OSN zřídila Centrum pro odstraňování min (UNMAS). Jeho činnost se zaměřuje nejen na odstraňování min ale i budování systémů varování, pomoci obětem a likvidaci zásob min.

www.mineaction.org/

Kazetová munice a odstraňování min

Od roku 1999, kdy vstoupila v platnost smlouva o zákazu min, se počet obětí každý rok snižuje, rozsáhlá území byla odminována a zásoby min klesly o miliony. Smlouva výrazně napomohla situaci v této oblasti, ale nemohla ovlivnit to, že již položené miny zabijí každý rok tisíce nevinných lidí.

Programy OSN týkající se nášlapných min pomáhají v jednotlivých zemích s likvidací min i zbytků válečných výbušnin. V posledních letech sílí i snahy o omezení kazetové munice.

FAKTA

Minový teror

- Nášlapné miny zabijí nebo zmrzačí jednoho člověka každých 20 minut.
- Na začátku 20. století tvořili téměř 80 procent obětí min vojáci. V současnosti stejný podíl obětí jsou civilisté.
- Minu lze pořídit za pouhé tři dolary (něco málo přes padesát Kč). Náklady na odstranění/zneškodnění šplhají až na úroveň 1 000 dolarů.
- Země, kde je problém s rozmístěním min nejpalcivější, jsou Angola, Afghánistán, Bosna a Hercegovina, Kambodža, Chorvatsko, Eritrea, Irák, Mozambik, Súdán a Vietnam.

Úmluva o zákazu min zakazuje vlastnictví a používání protipěchotních min. Úmluvu podepsalo 133 států (2007). Celkově se 153 států formálně zavázalo, že budou úmluvu dodržovat.

- 76 smluvních států zničilo veškeré zásoby min.
- 58 smluvních států oficiálně prohlásilo, že nemají žádné zásoby protipěchotních min.
- devět smluvních států své zásoby ničí.
- osm smluvních států dosud nedeklarovalo své skutečné zásoby min.
- dva smluvní státy se zavázaly deklarovat, zda mají či nemají zásoby min.

Více než jen udržování míru

Tradiční pojetí operací na udržování míru představuje vysílání mezinárodních jednotek pod velením OSN na oddělování válčících stran.

V současnosti jsou mírové síly OSN mnohem více než pouhým nárazníkem; zahrnují též:

- ▶ dohled nad dodržováním příměří (vojenští pozorovatelé)
- ▶ demobilizaci a reintegraci bývalých bojovníků
- ▶ odzbrojování
- ▶ humanitární pomoc
- ▶ asistenci při volbách
- ▶ podporu lidských práv
- ▶ policejní činnost
- ▶ odstraňování min
- ▶ spolupráci s místními organizacemi.

Deaktivace nášlapných min.

Více peněz na zbraně než pro lidi

Roční celosvětové vojenské výdaje: 800 miliard amerických dolarů.

Pro srovnání:

50 miliard \$	na výrobu čisté a bezpečné energie
30 miliard \$	na snižování dluhů rozvojových zemí
24 miliard \$	na prevenci eroze půdy
21 miliard \$	na prevenci onemocnění AIDS
21 miliard \$	na poskytování přístřeší
19 miliard \$	na snižování hladu a podvýživy
10,5 miliardy \$	na stabilizaci populace
10 miliard \$	na zabezpečení čisté a nezávadné vody
8 miliard \$	na prevenci kyselých dešťů
8 miliard \$	na prevenci globálního oteplování
7 miliard \$	na likvidaci jaderných zbraní
7 miliard \$	na zastavení odlesňování
5 miliard \$	na zastavení oslabování ozonové vrstvy
5 miliard \$	na pomoc uprchlíkům
5 miliard \$	na snižování negramotnosti
2 miliardy \$	na likvidaci nášlapných min
2 miliardy \$	na podporu demokracie

800
miliard
\$

Atomové bomby svržené na japonská města Hirošimu a Nagasaki zabily v roce 1945 120 tisíc lidí.

Odzbrojení

Snížování počtu jaderných zbraní = bezpečnější svět

Lidstvo se vyhnulo druhé jaderné válce z velké části díky OSN a jejímu úsilí o odzbrojení a likvidaci zbraní hromadného ničení. Svět je ale pořád nebezpečné místo. Dodávky zbraní rostou, každý den se na válku připravují další lidé, a náklady na zbrojení stoupají.

Po svržení dvou atomových bomb na japonská města Hirošimu a Nagasaki skončila druhá světová válka (1939–1945). Od té doby se ve světě odehrálo na 150 válek. Vyžádaly si více než 20 milionů životů, více než 80 procent obětí byli civilisté. Přestože už nikdo znovu nepoužil jaderné zbraně, máme v současnosti nejméně sedm jaderných mocností. Celkové zásoby jaderných zbraní ve světě dosahují asi 15 tisíc megaton, to je zhruba milion bomb svržených na Hirošimu.

Zkuste teď počítat od jedné do šedesáti. Než skončíte, bude na světě o téměř 30 dětí méně. Většina z nich bude z rozvojových zemí, kde umírají na podvýživu, hlad nebo nemoci, které lze léčit.

Během téže minuty bude ve světě vynaloženo asi 2,3 milionu amerických dolarů na vojenské účely. To je přibližně 800 miliard dolarů za rok. Jen dodávky zbraní do rozvojových zemí se odhadují na zhruba 30 miliard dolarů ročně.

Zbrojení i ekonomický rozvoj vyžadují rozsáhlé lidské i materiální zdroje. Ty jsou ale omezené, a tak probíhají oba tyto procesy jeden na úkor druhého. Je stále zřejmější, že dlouhodobě může svět pokračovat buď ve zbrojení, nebo se zaměřit na sociální a ekonomický rozvoj. Obojí zároveň však nelze.

Všeobecné a úplné odzbrojení nebo postupná likvidace zbraní hromadného ničení, to jsou cíle, které si předsevzala Organizace spojených národů.

Cestou k tomuto cíli je odstranění hrozby války, zejména jaderné, a zavedení takových opatření, jež zastaví závody ve zbrojení.

Palác Genbaku v Hirošimě byl jedinou budovou, která vydržela nápor atomové pumy svržené na město. Stal se památkou míru, který byl v roce 1966 zařazen na seznam světového dědictví UNESCO.

Některé kroky k odzbrojení, které podnikla OSN:

- ▶ Smlouva o částečném zákazu jaderných zkoušek (1963) zakazuje testy v atmosféře, ve vesmíru i pod vodou.
- ▶ Smlouva o nešíření jaderných zbraní (1968) zakazuje jejich šíření z jaderných do nejaderných zemí.
- ▶ Úmluva o chemických zbraních (1992) zakazuje jejich používání, výrobu a skladování.
- ▶ Smlouva o celkovém zákazu jaderných zkoušek (1996) zakazuje všechny podzemní testy.
- ▶ Úmluva o protipěchotních minách (1997) zakazuje jejich používání, skladování, výrobu a přepravu.

Příběh dětského vojáka

Abu Bakar Bangura je drobný chlapec ze západoafrické Sierry Leone. „Byl jsem ještě hodně malý, když mě odvedli od rodiny. Vlastně ani nevím, kolik je mi let.“ Abu je jedním z deseti tisíc dětí, které byly během 11 let trvající občanské války v zemi uneseny z domova a přinuceny stát se vojáky v provládních jednotkách i v oddílech rebelů.

Po únosu dostával Abu drogy, bili ho a nutili ke krutostem. Namísto nevinného a láskyplného dětství žil uprostřed násilí a strachu. Teprve když v roce 2001 boje v Sieře Leone skončily, mohly tyto děti složit zbraně a vrátit se do svých domovů i do svého dětství. Mnozí z nich však už nedokázali být dětmi a členy rodiny. Jediné, co umí, je bojovat sami za sebe.

Americký herec Michael Douglas se jako Posel míru OSN s Abuem setkal v Centru na ochranu dětí ve městě Kono na východě Sierry Leone. V té době se Abuovi rychle krátila doba pobytu v centru: pokud se nenajde jeho rodina, bude umístěn k pěstounům. Na to se ale moc netěšil. Samuel T. Kamanda, pracovník Centra Červeného kříže na ochranu dětí, byl v několika vesnicích a snažil se Abuovu rodinu najít, ale neúspěšně. Rozhodl se proto sledovat jednu z posledních stop – vesnici v jiném regionu Sierry Leone. Na této výpravě doprovázel Kamandu a Abua i Michael Douglas. Letěli vrtulníkem OSN a potom podnikli mnohakilometrový pochod pod žhavým sluncem. Hledání Abuovy rodiny bylo únavné. Když ale dorazili do jedné vesnice a čekali na příchod představeného, uslyšel Abu překvapené a radostné výkřiky. Byla to jeho matka. Abu ji okamžitě poznal. Rozběhl se k ní a úlevou a rozrušením se rozplakal.

.....
 www.un.org/works/

Michael Douglas
 a Abu Bakar Bangura
 v Sieře Leone.

.....
 www.un.org/works/goingon/goinghome.html

Vpravo:
 Herec George Cloney,
 Posel míru OSN,
 při návštěvě
 jedné z vesnic v Africe.

.....
 www.un.org/sg/mop

Hledání vnitřního míru

„Všichni v sobě máme klidný bod, obklopený tichem. Tato budova, zasvěcená práci a debatám ve prospěch míru, by měla mít jednu místnost věnovanou tichu ve smyslu vnějším a klidu ve smyslu vnitřním. Tato malá místnost se má stát místem, kde budou dveře vždy otevřené nekonečnému prostoru rozjímání a modliteb.“

Dag Hammarskjöld, 1957

Meditační místnost v sídle OSN v New Yorku

Původní plán nového sídla OSN počítal s malou místností pro meditaci, kde se lidé mohou pohroužit do sebe, bez ohledu na svou víru nebo náboženské vyznání. Generální tajemník OSN Dag Hammarskjöld ale chtěl něco důstojnějšího. V záměru jej podporovala skupina křesťanů, židů a muslimů. Ti spojili síly a poskytli prostředky na vybudování prostoru, který je hodný mezinárodní organizace. Dag Hammarskjöld na projekt osobně dohlížel. Abstraktní nástěnnou malbu vytvořil jeho přítel, malíř Bo Beskow.

<http://www.un.org/Depts/dhl/dag/meditationroom.htm>

Kvíz

1. Má OSN vlastní armádu?
2. Vyjmenujte dva typy mírových operací OSN.
3. Podle jakých vnějších znaků snadno rozeznáte příslušníky mírových sil OSN?
4. Mohou se vojáci mírových jednotek přidat na jednu stranu konfliktu?
5. Co OSN dělá ve prospěch míru po úspěšném splnění mírové mise?
6. Co je to Úmluva o zákazu min?
7. Co OSN dělá v boji proti terorismu?

4

Rozvojové cíle tisíciletí

- Podíl obyvatel světa žijících v extrémní chudobě klesl od roku 1990 z jedné třetiny na jednu pětinu. V subsaharské Africe se ale průměrná délka života za posledních třicet let snížila. V této části světa a také v jižní Asii je stále vysoký podíl podvyživených dětí.
- Z ekonomického růstu v rozvojových zemích těží jen část obyvatelstva. Zvětšují se zejména rozdíly v příjmech. Chybí i dostatečné pracovní příležitosti pro mladé lidi. Míra nezaměstnanosti je u nich třikrát vyšší.
- Polovina obyvatel rozvojového světa nemá přístup k základním hygienickým zařízením a přibližně 1,1 miliardy lidí nemá přístup k pitné vodě.
- Každoročně umírá více než půl milionu žen v průběhu těhotenství nebo při porodu na komplikace, kterým lze předcházet nebo je léčit. Pravděpodobnost, že žena zemře během těhotenství nebo při porodu je v subsaharské Africe 1 : 16, v rozvinutých zemích 1 : 3 800.
- Denně je na světě infikováno 7 400 lidí virem HIV a na AIDS umírá pět a půl tisíce lidí. Počet HIV pozitivních lidí dosáhl v roce 2008 33,4 milionů. Dvě třetiny z nich žijí v subsaharské Africe.

Vzdělání znamená naději na lepší budoucnost. Karáčí, Pákistán.

Děti v uprchlickém táboře ve rwandské Gomě.

Rozvojové cíle tisíciletí

Co jsou to Rozvojové cíle tisíciletí?

Na Summitu tisíciletí v roce 2000 se členské státy OSN dohodly na splnění osmi cílů, takzvaných Rozvojových cílů tisíciletí (MDG). Jedná se o plán, jak zajistit lepší podmínky v oblasti výživy, vzdělávání, zdravotní péče či vytváření ekonomických příležitostí a ochrany životního prostředí.

V roce 2005 a 2010 se světoví státníci sešli v sídle OSN v New Yorku na světovém summitu, na němž společně hodnotili dosažený pokrok. Zavázali se ke spolupráci na snížení chudoby a odstranění hladu v rozvojových zemích a na dosažení stanovených cílů do roku 2015.

Co dělá OSN proti chudobě?

V Deklaraci tisíciletí vyjádřili političtí představitelé států odhodlání snížit do roku 2015 na polovinu počet lidí, kteří žijí v extrémní chudobě (za méně než jeden dolar na den). Stanovili si také konkrétní cíle v oblasti boje proti chudobě a nemocem. Tehdejší generální tajemník Kofi Annan navrhl konkrétní kroky, které mají podniknout bohaté státy:

1. Otevřít trhy pro zboží z chudších zemí:

Mnohé rozvojové země jsou nuceny vyvážet nezpracované zemědělské produkty, aby získaly příjmy v zahraničí. Přitom ale rostou světové ceny paliv a zpracovaných produktů. Řada rozvinutých zemí navíc vytvořila přísné obchodní bariéry pro zemědělské produkty z rozvojových zemí. Jejich zboží se tak stává téměř neprodejným.

2. Odpustit zahraniční dluhy:

Ve světě roste tlak na odpuštění dluhů, které mají chudé země u vlád rozvinutých zemí, bank a mezinárodních úvěrových institucí, jako je Světová banka nebo Mezinárodní měnový fond. Dvě posledně jmenované instituce zahájily v roce 1996 program „Iniciativa pro silně zadlužené chudé země“ (HIPC), který by měl nejchudším zemím pomoci vyvázat se z ochromujících dluhů. K říjnu 2007 byly dluhy odpuštěny 32 zemím. Mohou tak využívat peníze, jimiž by jinak platily obrovské dluhy, na financování zdravotnictví, školství a dalších sociálních služeb.

3. Poskytovat velkorysejší rozvojovou pomoc:

Překonání chudoby vyžaduje globální úsilí. V roce 1980 se industrializované země ve Valném shromáždění OSN zavázaly poskytovat 0,7 procenta svého hrubého národního produktu na rozvojovou pomoc. Tento závazek ale zatím plní jen pět států: Dánsko, Lucembursko, Nizozemsko, Norsko a Švédsko.

4. Spolupracovat s farmaceutickými firmami na vývoji účinné a dostupné vakcíny proti viru HIV:

Vývoj vakcíny proti HIV/AIDS postupuje pomalu. Od objevení viru HIV bylo testováno již několik vakcín, zatím však s nevelkými úspěchy. Světová zdravotnická organizace ve spolupráci s partnery úspěšně realizovala globální iniciativu „3 by 5“, která si vytkla za cíl do roku 2005 zajistit antiretrovirální léčbu 3 milionům HIV pozitivních lidí.

 www.osn.cz/zpravodajstvi/zaber/?i=205

 www.osn.cz/ekonomicky-a-socialni-rozvoj/

Vymýcení chudoby

Organizace systému OSN pomáhají vládám a občanským iniciativám v rozvojovém světě v odstraňování chudoby. Zde je několik příkladů:

Čína: Zvyšování kvalifikace učitelů v chudých oblastech západní Číny

Zlepšení kvalifikace učitelů a jejich další profesní vzdělávání jsou prioritami strategie rozvoje vzdělávání v Číně. Platí to zejména pro západ země, kde chudí venkovští učitelé – zejména ženy a příslušníci menšin – mají jen málo možností, jak zlepšit své profesní dovednosti. Rozvojový program OSN (UNDP) svými projekty distančního studia napomáhá spravedlivějšímu přístupu ke vzdělání a zlepšování kvalifikace učitelů v základních školách tří západních čínských provincií. Až doposud bylo takto vyškoleny 45 tisíc učitelů.

Etiopie: Program boje proti HIV/AIDS

Boj s HIV/AIDS je důležitou součástí strategie UNDP na potírání chudoby. Cílem programu je zaškolování vůdčích osobností a podpora různých složek společnosti – vlád, nevládních organizací i jednotlivců – a jejich schopnosti reagovat na epidemii tohoto onemocnění. Programu se úspěšně daří propojovat různé skupiny ve společnosti. Příkladem je třeba dobrovolný svaz mladých novinářů proti HIV/AIDS.

Východní Timor: Program místního rozvoje

UNDP a Rozvojový fond OSN podporují vládu na Východním Timoru při ustavování pilotních decentralizovaných oblastních sněmů v okresech Bobonaro a Lautem. Testují se na nich nové přístupy k plánování, finančnímu managementu a zadávání veřejných zakázek.

Tento pilotní program hledá způsoby, jak odstranit praktické překážky pro převod fondů z centrální úrovně na úroveň komunální. Zároveň pomáhá vybudovat kapacity místních zastupitelství, technického personálu i místních lidí pro vzájemnou spolupráci. Vytváří se tak mechanismy odpovědnosti místních zastupitelů, kteří budou v budoucnosti schopni určovat priority místního rozvoje a přijímat náležitá rozhodnutí.

1

ODSTRANIT
EXTRÉMNI CHUDOBU
A HLAD

2

ZAJISTIT
ZÁKLADNÍ VZDĚLÁNÍ
PRO VŠECHNY

3

PROSAZOVAT
ROVNOST POKLADÍ
A POSILOVAT
POSTAVENÍ ŽEN

4

SNÍŽIT DĚTSKOU
ÚMRTNOST

5

ZLEPŠIT ZDRAVÍ
MATEK

6

BOJ PROTI HIV/AIDS,
MALÁRII A DALŠÍM
NEMOCEM

7

ZAJISTIT
UDRŽITELNOST
ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

8

ROZVÍJET GLOBÁLNÍ
PARTNERSTVÍ
PRO ROZVOJ

Rozvojové cíle tisíciletí do roku 2015

Cíl 1 Odstranit extrémní chudobu a hlad

- ★ Do roku 2015 snížit na polovinu počet lidí s příjmem nižším než jeden americký dolar na den (oproti roku 1990).
- ★ Do roku 2015 snížit na polovinu počet hladovějících lidí (oproti roku 2015).

Cíl 2 Zajistit základní vzdělání pro všechny

- ★ Zajistit, aby do roku 2015 všechny děti – dívky i chlapci – měly možnost absolvovat základní školu v plném rozsahu..

Cíl 3 Prosazovat rovnost pohlaví a posilovat postavení žen

- ★ Odstranit nepoměr mezi chlapci a dívkami na prvním a druhém stupni základního vzdělávání pokud možno do roku 2005, a do roku 2015 na všech úrovních vzdělávání.

Cíl 4 Snížit dětskou úmrtnost

- ★ V letech 1990 až 2015 snížit o dvě třetiny počet úmrtí dětí do věku pěti let..

Cíl 5 Zlepšit zdraví matek

- ★ V letech 1990 až 2015 snížit o tři čtvrtiny úmrtnost žen v průběhu těhotenství a během porodu.

Cíl 6 Boj proti HIV/AIDS, malárii a dalším nemocem

- ★ Do roku 2015 zastavit a zvrátit šíření HIV/AIDS.
- ★ Do roku 2015 zastavit a zvrátit výskyt malárie a dalších závažných chorob..

Cíl 7 Zajistit udržitelnost životního prostředí

- ★ Zvrátit úbytek přírodních zdrojů.
- ★ Do roku 2015 snížit na polovinu počet lidí, kteří nemají trvalý přístup k pitné vodě.
- ★ Do roku 2020 dosáhnout výrazného zlepšení životních podmínek nejméně 100 milionů obyvatel slumů.

Cíl 8 Rozvíjet globální partnerství pro rozvoj

- ★ Zaměřit se na zvláštní potřeby nejméně rozvinutých zemí, vnitrozemských států a malých rozvojových ostrovních států.
- ★ Zabývat se problémem zadluženosti rozvojových zemí na národní i mezinárodní úrovni tak, aby splácení dluhů bylo dlouhodobě udržitelné.
- ★ Ve spolupráci se soukromým sektorem zpřístupnit rozvojovým zemím výhody nových technologií - zejména informačních a komunikačních technologií.

Jak spolu souvisí životní prostředí a rozvoj?

Životní prostředí je vše, co nás obklopuje. Vzduch, který dýcháme, voda, kterou pijeme, půda, na které se pěstují potraviny, a všichni živí tvorové. Rozvoj je způsob, jak s těmito zdroji nakládat, abychom zlepšili své životní podmínky. Všude na světě dělají lidé to, o čem si myslí, že to zlepší jejich život. Ale vše, co dělají, mění je samotné i životní prostředí.

Někdy si ani neuvědomujeme, jak jsme propojeni se Zemí a vzájemně mezi sebou. Takové propojení však existuje. Výroba léků, které zachraňují život v Německu, může záviset na rostlinách z pralesa v Kostarice. Znečištění způsobené automobily v Londýně nebo Mexiko City může ovlivnit klima v Rabatu nebo Tokiu. Víme už, že oxid uhličitý a další emise z továren a automobilů zahřívají atmosféru. Nárůst teploty může změnit klima ve světě. Lesy zbavují vzduch oxidu uhličitého, ale lesů ubývá kvůli těžbě dřeva a získávání půdy pro zemědělství.

Co je udržitelný rozvoj?

Udržitelný je takový rozvoj, který odpovídá našim současným potřebám a zároveň neohrožuje naplňování potřeb příštích generací. Jinými slovy, naše zdroje musíme využívat moudře. Udržitelný rozvoj vyžaduje více šetřit a méně plýtvat. V industrializovaných zemích žije mnoho lidí na úkor přírody. Například ve velmi bohaté zemi spotřebuje jedna osoba tolik energie, jako 80 lidí ve velmi chudé zemi. Nadměrná spotřeba vytváří odpad, který znečišťuje životní prostředí a zatěžuje zdroje.

Životní prostředí ovlivňuje i chudoba a rostoucí populace. Když se vyčerpají půda i lesy, jež jsou zdrojem obživy a poskytují suroviny i práci, ohrožuje to přežití lidí. Mnozí z nich pak odcházejí do měst, kde živoří v nezdravých a nebezpečných chudinských slumech.

Jsou-li chudí nuceni za účelem přežití ničit své životní prostředí, důsledky postihnou všechny země.

Jak OSN chrání životní prostředí?

Svět přírody je křehký a vyžaduje péči, respekt, znalost a porozumění. Znečištění ovzduší, nemoci způsobené kontaminovanou vodou, toxické chemikálie a přírodní katastrofy jsou jen některé z problémů, které lidstvo musí v souvislosti s životním prostředím řešit.

Při společném mezinárodním postupu na ochranu životního prostředí sehrává klíčovou roli Organizace spojených národů prostřednictvím svého programu pro životní prostředí (UNEP). Provádí výzkum, monitoruje stav životního prostředí a vydává doporučení vládám ohledně ochrany přírodních zdrojů. V OSN pak státy společně vytvářejí mezinárodní zákony na ochranu životního prostředí.

Příklady snah OSN o ochranu životního prostředí:

- ▶ Kjótský protokol k Úmluvě o klimatické změně (1997). Jeho cílem je zpomalení globálního oteplování. V roce 2004 se stal právně závaznou smlouvou. Státům ukládá, aby snížily do roku 2012 škodlivé emise skleníkových plynů o 5,2%.
- ▶ Úmluva o biologické rozmanitosti (1992) má za cíl ochránit a zachovat širokou škálu živočišných a rostlinných druhů, které jsou nepostradatelné pro přežití lidstva.

Bohatství z kokosových ořechů: Udržitelný rozvoj v praxi

Ostrovní stát Vanuatu leží uprostřed Jižního Pacifiku. Má mnoho starostí. Kromě toho má ale i jeden drahocenný zdroj. Tony Deamer je původem z Austrálie, ale žije a pracuje na Vanuatu. Věří, že příslib lepší budoucnosti představují pro stát kokosové ořechy. Na osmdesáti ostrovech, které tvoří Vanuatu, jich roste obrovské množství, jejich globální cena ale kolísá. Farmáři tedy nemohou počítat se stabilními příjmy a místní ekonomiku to poškozuje.

Tony ale má řešení. Podařilo se mu úspěšně využít kokosový olej jako palivo pro dieselové motory. Výsledkem je alternativní zdroj šetrný k životnímu prostředí i prospěšný pro místní ekonomiku. Tony věří, že pokud se na Vanuatu bude kokosový olej používat jako palivo, vzroste i místní poptávka po kopře, tedy sušeném kokosu. To v důsledku povzbudí ekonomiku a podpoří vznik nových pracovních míst. Kopro je vynikající krmivo pro zvířata a ze skořápek lze vyrábět dřevěné uhlí.

Tonyho projekt může vést ke snížení množství dovážených pohonných hmot a zároveň dá výdělek místním pěstitelům. V současnosti musí Vanuatu dovážet sto procent motorové nafty, což ročně stojí 12 milionů dolarů. Pro malý ostrovní stát s omezenými zdroji a kupní silou je to mnoho peněz. Vláda si potenciál tohoto projektu uvědomuje a podporuje jej.

.....
www.un.org/works/smallislands/vanuatu.html

- Deklarace a Akční program pro udržitelný rozvoj malých ostrovních rozvojových států (1994). Mnohé z těchto čtyřiceti malých ostrovních států mají velmi omezené zdroje a nemají možnost těžit z výhod globalizace.
- Úmluva o boji proti rozšiřování pouští (1994) je zaměřena na vyřešení problému nadměrné kultivace, odlesňování, spásání a nedostatečného zavlažování. Desertifikací je ohrožena čtvrtina půdy na Zemi.

.....
 www.unep.org

✓ FAKTA

Sbohem neštovicím a dětské obrně

Spalničky, tuberkulóza, tetanus, záškrť, černý kašel a dětská obrna jsou smrtelné nemoci, které ohrožují děti v chudých zemích. Asi tři miliony lidí v rozvojových zemích, kteří by jinak zůstali ochrnutí, mohou dnes díky očkování proti obrně chodit. Je to výsledek práce Dětského fondu OSN (UNICEF) a Světové zdravotnické organizace (WHO).

Neštovice již byly ve světě zcela vymýceny. Ali Maalin ze somálského města Merka je posledním zaznamenaným případem pacienta s neštovicemi. V říjnu 1977 onemocněl lehkou formou nemoci a brzy se uzdravil. Pracovníci WHO si nebyli jistí, jestli neštovice už vymizely, a proto organizace nabídla odměnu tisíc dolarů každému, kdo upozorní na případ onemocnění neštovicemi. Žádný takový případ ale nebyl oznámen. O dva roky později, v prosinci 1979, prohlásila WHO neštovice za vymýcené.

Voda, voda...

Voda je elixír života. Kontaminovaná voda může být ale nebezpečná a způsobit vážná onemocnění. V mnoha zemích mají lidé k nezávadné pitné vodě omezený přístup. Následkem toho umírají v rozvojových zemích každoročně nejméně čtyři miliony dětí na choroby, které se šíří vodou. V roce 1980 zahájila OSN mezinárodní kampaň na zajišťování nezávadné pitné vody pro všechny do roku 2000. Díky tomu získalo přístup k pitné vodě už 1,3 miliardy lidí, dalších 1,9 miliardy díky kampani mají k dispozici základní sanitaci.

Probuzení do katastrofy

V prosinci 2004 zajišťovala OSN rychlou akci na pomoc obětem tsunami ve východní Asii. Během tří dnů dorazil krizový tým do nejpostiženější oblasti, indonéské provincie Aceh, kde zemřelo asi 165 tisíc lidí a dalších 600 tisíc jich přišlo o domov. V následujících šesti měsících poskytla OSN dvěma milionům lidí potraviny, 1,2 milionu dětí bylo očkováno a do programu

„práce za hotovost“ bylo zapojeno více než 30 tisíc lidí v Indonésii, na Srí Lance a na dalších místech. Více než 561 tisíc dětí se opět začalo učit s pomocí vybavení „škola v krabici“ a rybářům a farmářům se dostalo pomoci při obnově živnosti. Agentury OSN v oblasti působí i nadále a podporují její obnovu.

Přehodnocení globalizace

O co se jedná?

Globalizace je v historii lidstva nevyhnutelný fenomén, který zmenšil vzdálenosti mezi zeměmi díky výměně zboží, výrobků, informací, znalostí a kultur. Během několika posledních desetiletí se tempo globální integrace velmi zrychlilo a nabylo na dramatickosti, a to vlivem nebývalého rozvoje technologií, komunikací, vědy, dopravy i průmyslu.

Zatímco globalizace působí jako katalyzátor i výsledek lidského pokroku současně, jde zároveň o neuspořádaný proces, který je třeba usměrňovat, protože přináší značné problémy.

Proč by mě to mělo zajímat?

Globalizace roznítla nejžhavější diskuse v posledním desetiletí. Když ji lidé kritizují, mají zpravidla na mysli ekonomickou integraci. K té dochází tehdy, když státy omezí bariéry – například dovozní cla – a otevřou své ekonomiky investicím a obchodování se zbytkem světa.

Kritici globalizace si stěžují, že nerovnosti v současném globálním systému obchodování poškozují rozvojové země. Příznivci naopak říkají, že v zemích, které se otevřely světové ekonomice – například v Číně, Vietnamu, Indii či Ugandě – došlo k výraznému snížení chudoby. A kritici zase argumentují, že proces globalizace zneužívá lidi v rozvojových zemích, způsobil značné škody a přinesl jen málo výhod.

Mají-li z globalizace mít prospěch všechny země, musí se mezinárodní společenství snažit odstranit pokřivení mezinárodního obchodu, která zvýhodňují rozvinuté země (zemědělské dotace a obchodní bariéry) a vytvořit spravedlivější systém.

Pro některé země je globalizace přínosem:

- Indie: během posledních dvaceti let se snížil podíl chudoby na polovinu
- Čína: reforma vedla k největšímu snížení chudoby v historii. Počet chudých venkovanů klesl z 250 milionů v roce 1978 na 34 milionů v roce 1999.

Pro jiné naopak:

- Řadě afrických zemí nepřinesla globalizace nic. Jejich vývoz zůstal omezený na nevelké množství primárních surovin.
- Podle některých odborníků byla řada států poškozena špatnou politikou a infrastrukturou, slabými institucemi a zkorumpovanými vládami.
- Jiní jsou přesvědčeni, že některé země vyloučily z globálního růstu jejich nevýhodné geografické a klimatické podmínky.

www.youthink.worldbank.org

Egypt je zemí starověkých památek. Když stavba Asuánské přehrady na Nilu ohrozila více než pět tisíc let staré památky v Nubii, zahájilo v roce 1960 UNESCO kampaň na jejich záchranu. Jedinou možností ale bylo přestěhovat chrámy ze záplavového území do vyšších poloh. Pod vedením expertů OSN proto byly chrámy rozebrány na části a na bezpečném místě znovu sestaveny. Tento obrovský úkol si vyžádal dvacet let tvrdé práce.

Do roku 2008 zapsala OSN na svůj Seznam světového dědictví více než 851 kulturních a přírodních památek. Jsou na něm místa jako egyptské pyramidy, Velký kaňon v USA či pomník Tádž Mahal v Indii. Hodnota těchto památek je nevyčísitelná, proto jsou považovány za společné dědictví lidstva. Na 180 států se připojilo ke smlouvě o jeho ochraně.

UNESCO pomáhá chránit mnoho podobných historických památek ve více než 80 zemích světa. Patří mezi ně i řecká Akropole, chrám Angkor Wat v Kambodži, národní park Uluru-Kata Tjuta v Austrálii nebo svatyně Borobudur v Indonésii.

Kvíz

1. Co je to udržitelný rozvoj?
2. Vyjmenujte Rozvojové cíle tisíciletí?
3. Jak byste definovali chudobu?
4. Co je to Kjótský protokol?
5. Jaký je přínos globalizace?
6. Co OSN dělá pro odstranění chudoby?
7. Co je to Seznam světového kulturního a přírodního dědictví?
8. Jak pomohla OSN obětem tsunami v prosinci 2004?

5

Lidská práva

- V roce 2007 nechodilo do školy 113 milionů dětí, 97% z nich v rozvojových zemích. Z odhadovaných 854 milionů negramotných dospělých je 544 milionů žen.
- Asi 171 milionů dětí – 73 milionů z nich je mladších deseti let – jsou vystavovány nebezpečné práci s chemikáliemi, stroji nebo dokonce v dolech.
- Téměř 8,5 milionu dětí je obětí nucené práce, prostituce, pornografie a dalších nelegálních činností včetně verbování do armády nebo jiných ozbrojených skupin.
- V rámci OSN byly ujednány dva opční protokoly k Úmluvě o právech dítěte z roku 1989. Státy se v těchto protokolech zavazují k zákazu účasti dětí do 18 let v ozbrojených konfliktech, zákazu obchodování s dětmi, dětské prostituce a dětské pornografie. Oba opční protokoly vstoupily v platnost v roce 2002.
- Zvýšené míře násilí, diskriminace – rasové i na základě pohlaví – a bezmocnosti ve společnosti čelí ženy.

Na skládce odpadu v brazilském městě Sao Paolo.

Skupina dětí ve školce provozované Mezinárodním záchranným výborem (IRC) v utečeneckém táboře v súdánském Dárfúru.

Lidská práva

Co to jsou lidská práva?

Lidská práva jsou práva, která každý z nás nezbytně potřebuje k důstojnému životu. Bez lidských práv nemůžeme plně rozvinout své lidské vlastnosti, inteligenci, talent či spiritualitu.

OSN stanovila soubor lidských práv pro všechny národy, a to ve Všeobecné deklaraci lidských práv z roku 1948. Podpisem deklarace se státy zavázaly k rovnému zacházení se všemi lidmi, a to bez ohledu na to, jestli jsou bohatí nebo chudí, silní či slabí, jestli se jedná o muže či ženy a bez ohledu na jejich rasový původ či náboženské vyznání. Deklarace není součástí závazného mezinárodního práva, ale s ohledem

Eleanor Rooseveltová, někdejší první dáma USA, byla v roce 1948 spoluautorkou Všeobecné deklarace lidských práv. Na dobovém snímku s plakátem, na němž je text deklarace.

na její široké přijetí mnoha státy má obrovskou morální váhu.

OSN přijala také řadu mezinárodních lidskoprávních úmluv, které státy zavazují k ochraně ekonomických a politických práv. Nejdůležitějšími jsou Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech a Mezinárodní pakt o občanských a politických právech. Spolu s opčními protokoly jsou známy jako Mezinárodní listina lidských práv.

 <http://www.osn.cz/lidska-prava/>

Který orgán OSN odpovídá za dodržování lidských práv?

V červnu roku 2006 byla ustavena Rada pro lidská práva, která nahradila Komisi pro lidská práva. Narodil od komise je rada přímo podřízena Valnému shromáždění. Zodpovídá se tak všem státům OSN. Působí jako fórum OSN pro dialog a spolupráci v oblasti lidských práv. Správní záležitosti Rady řídí Vysoký komisař OSN pro lidská práva.

Zahajovací zasedání Rady pro lidská práva v Ženevě 19. června 2006.

VŠICHNI lidé rodí se svobodní a sobě ROVNÍ co do DŮSTOJNOSTI a práv

Každé dítě má právo na:

- ✿ jméno a národnost
- ✿ ochranu před všemi formami násilí, včetně sexuálního zneužívání
- ✿ vzdělání
- ✿ svobodu myšlení

Mají lidská práva i děti?

Děti mají stejná práva jako dospělí. Kvůli nízkému věku ale potřebují zvláštní ochranu. Úmluva o právech dítěte z roku 1989 stanoví, že každý jedinec ve věku do 18 let má právo plně se rozvíjet, nestrádat hladem, nedostatkem, zanedbáváním a zneužíváním. Úmluvu o právech dítěte ratifikovalo více zemí než kteroukoliv jinou smlouvu o lidských právech v dějinách: všech 192 členských států OSN!

Další zákony a úmluvy OSN o lidských právech

OSN pomohla vyjednat více než 80 lidskoprávních úmluv a deklarací, které se zabývají právy žen, dětí, osob s postižením, menšin, původních obyvatel a dalších zranitelných skupin. Díky tomu byla vytvořena kultura lidských práv ve světě.

Významné lidskoprávní úmluvy:

- ▶ Úmluva o prevenci a trestání zločinu genocidy (1948);
- ▶ Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (1984);
- ▶ Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace (1966);
- ▶ Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen (1979);
- ▶ Úmluva o právním postavení uprchlíků (1951).

Všichni lidé mají právo:

Jakými dalšími způsoby chrání OSN lidská práva?

OSN podporuje dodržování lidských práv několika způsoby:

- ▶ Monitorování dodržování lidských práv v členských zemích. Zřídila Radu pro lidská práva, která je oprávněna doporučit Valnému shromáždění pozastavení práv a výsad kterémukoliv členskému státu Rady, jenž soustavně a hrubě porušuje lidská práva. To musí být schváleno dvoutřetinovou většinou ve Valném shromáždění;
- ▶ Prostřednictvím šesti výborů, které mohou od vlád požadovat reakce na obvinění z porušování příslušných práv. Tyto výbory přijímají rozhodnutí, která spolu s kritickými připomínkami a doporučeními zveřejňují;
- ▶ Prostřednictvím nezávislých expertů – zvláštních zpravodajů nebo zvláštních představitelů – kteří shromažďují fakta, navštěvují vězně, hovoří s oběťmi a předkládají doporučení;
- ▶ Ustavováním pracovních skupin, které vyšetřují události jako například svévolné věznění. Upozorní-li na porušování lidských práv, mobilizují tak pozornost mezinárodního společenství;
- ▶ Poskytováním technické pomoci k posílení institucí na úrovni států a regionů – například soudů a vzdělávacích systémů;
- ▶ Organizací mezinárodních konferencí o otázkách lidských práv, které vyzývají vlády, aby se veřejně zasazovaly o dodržování lidských práv.

Kdo jsou zvláštní zpravodajové a pracovní skupiny?

Zvláštní zpravodajové a pracovní skupiny pro lidská práva vyšetřují porušování lidských práv a zasahují v případě potřeby. Pracují jako nezávislí experti po dobu maximálně šesti let. Jejich počet v posledních letech roste, jednotlivým aspektům lidských práv se nyní věnuje na 30 takových expertů OSN.

Při přípravě zpráv pro Radu pro lidská práva a Valné shromáždění používají spolehlivé zdroje, mezi které patří stížnosti jednotlivců i informace od nevládních organizací. Podstatnou část svého průzkumu provádějí experti na místě, kde jednají jak se státními úřady, tak s oběťmi a shromažďují důkazy. Jejich zprávy jsou zveřejňovány, čímž se zdůrazňuje odpovědnost vlád za dodržování lidských práv.

na život,
svobodu a
bezpečnost;

na svobodu
vyjadřování;

nebýt
zotročování;

na spravedlivý
proces;

na rovné
zacházení
před
zákonem;

na svobodu
pohybu;

na
národnost;

vytvořit
manželský
svazek
a založit
rodinu;

na práci;

na stejnou
odměnu
za stejnou
práci.

Mohou si jednotlivci stěžovat na porušování lidských práv?

Ano, opční protokoly k některým úmluvám OSN umožňují jednotlivcům podávat stížnosti, pokud příslušná vláda konkrétní protokol ratifikovala. V případě vyčerpání všech nápravných prostředků v dané zemi je možné u OSN uplatnit také stížnosti na hrubé a soustavné porušování lidských práv.

Podrobné informace k postupům v případě porušování lidských práv jsou k dispozici na internetu:

<http://www2.ohchr.org/english/bodies/chr/complaints.htm>

E-mailová adresa pro zasílání stížností je: CP@ohchr.org

Kdo založil Mezinárodní trestní soud?

K čemu takový soud potřebujeme?

V roce 1998 se 120 států na konferenci v Římě dohodlo na zřízení stálého Mezinárodního trestního soudu (ICC). Má pravomoc stíhat jednotlivce za nejtěžší zločiny, jako je genocida, válečné zločiny a zločiny proti lidskosti. K Římskému statutu Mezinárodního trestního soudu se dosud připojilo 114 států (2010).

ICC je skutečně potřebný soud. V období ozbrojených konfliktů nebo po jejich skončení často neexistují v příslušných státech soudy schopné zabývat se válečnými zločiny. Může nastat i situace, že vláda, která je právě u moci, není ochotná pronásledovat vlastní občany, zejména pokud jde o vysoce postavené osobnosti. Právě v takových případech je potřebný Mezinárodní trestní soud.

Deklarace práv původního obyvatelstva

13. prosince 2007 přijalo Valné shromáždění Deklaraci práv původního obyvatelstva. Podařilo se to po více než dvou desetiletích vyjednávání mezi vládami a představiteli skupin původního obyvatelstva.

Deklarace stanoví všeobecný rámec základních standardů pro přežití, důstojnost, blahobyt a práva původních (domorodých) obyvatel. Věnuje se právům individuálním i kolektivním, kulturním, právu na vzdělání, zdraví, zaměstnání, právu na jazyk a dalším. Diskriminaci původních obyvatel staví mimo zákon a podporuje úplnou a efektivní účast těchto lidí ve všech záležitostech, které se jich týkají. Deklarace jim také zajišťuje právo na odlišnost a na uplatňování vlastních priorit v ekonomickém, sociálním a kulturním rozvoji. Vybízí k harmonickým a kooperativním vztahům mezi státy a původními obyvateli.

✓ FAKTA

Docházka dívek do školy

Na mnoha místech světa jsou dívky diskriminovány. Často dostávají méně jídla než chlapci a v řadě zemí musejí pracovat, přestože je jim třeba jen pět nebo šest let. Osmdesát milionů dívek ve věku od šesti do 11 let nechodí do školy. Úmluva o právech dítěte z roku 1989 vyzývá vlády států k lepšimu financování vzdělávání dívek. Je dílem zásluhou OSN, že dnes chodí do základních škol 77 % dětí v odpovídajícím věku. V roce 1960 to bylo jen 50 %. Situace se tedy výrazně zlepšila, ale k úspěchu chybí ještě mnohé vykonat.

Zblízka

Dětská práce

Ještě donedávna musela dvanáctiletá Leandra Cristina Da Silva tvrdě pracovat a vydělávat na živobytí. Místo aby si hrála venku s dětmi nebo chodila do školy, musela těžce pracovat celých sedm dní v týdnu na špinavé skládce na periferii brazilského města Recife. Přestože žije se svou matkou, bratrem a sestrou u moře, nikdy ho neviděla. Každý den byl pro ni stejný: když dokončila domácí práce, odešla s matkou a pracovala deset i více hodin. Hledala plechovky a lahve, které by se daly prodat. Když se vrátila domů, neměla se ani kde umýt. Do jedné postele se musela uložit i se svými sourozenci a maminkou.

Práce na skládce je otupující a nebezpečná. Když přijedou kamiony ze supermarketu, začnou se lidé doslova prát o odpadky, které lze nějak využít. Přes ohromnou dřinu a riziko vydělala Leandra denně sotva tři dolary z prodeje nasbíraných lahví překupníkovi. V Brazílii je takto nebezpečná dětská práce nelegální, ale chudoba nutí rodiče riskovat, aby uživilí své rodiny.

Dětský fond OSN (UNICEF) a Mezinárodní organizace práce (ILO) si uvědomují, že vzdělání je nejlepší způsob boje proti chudobě. Proto společně s brazilskou vládou spustily projekt pro návrat dětí do škol. Program Bolsa Escola (Školní stipendium) poskytuje rodinám peníze a naturálie a nahrazuje tak příjem z práce dětí.

Leandra byla sice hrdá, že své rodině pomáhá, ale přesto si přála chodit do školy. Její matka pracuje celý život a žádné vzdělání nemá. Nejdříve nechápala, co je to stipendium a nevěřila, že by mohlo nahradit peníze, které její dcera vydělává na skládce. Jednoho dne se ale na Leandru usmálo štěstí. Díky pomoci pracovnice UNICEF Any Marie Azevedo a vyslankyně dobré vůle UNICEF Susan Sarandonové stipendium dostala. Do školy se moc těší.

www.un.org/works/goignon/labor/eleandra_story.html

Pomoc obětem mučení

Policisté se objevili uprostřed noci. Odpálili slzný plyn, vykopli dveře a zaútočili na lidi uvnitř domu. Byla to malá skupina lidí, kteří truchlili nad smrtí patnáctiletého chlapce, jenž zemřel v policejní vazbě. Všichni, kdo v tu chvíli v domě byli, včetně tří chlapců ve věku od 11 do 15 let, byli nahnáni do policejních vozů.

Popsaná událost je jen jedním z příkladů mučení ze strany státu, ke kterému v mnoha zemích stále dochází. OSN chce tyto praktiky zastavit. V roce 1984 přijala Úmluvu proti mučení. Desetičlenný Výbor proti mučení pravidelně přezkoumává zprávy ze zemí, které úmluvu ratifikovaly. Spojené národy také zřídily dobrovolný fond pro oběti mučení. Ten poskytuje humanitární, právní a finanční pomoc obětem mučení a jejich dětem.

OSN proti apartheidu

Apartheid znamená v afrikánštině „oddělenost“. V Jihoafrické republice dlouhá léta vládla menšina bílých, přestože 80 % obyvatel je černých. Zavedla v zemi politiku apartheidu – rasové segregace – a černé obyvatelstvo připravila o nejzákladnější lidská práva. Organizace spojených národů apartheid odsoudila jako zločin proti lidskosti a déle než tři desetiletí vedla proti této politice soustavnou kampaň. V dubnu 1994 byl apartheid po

prvních svobodných a mnohonárodnostních volbách ukončen. Prvním prezidentem nové, sjednocené Jihoafrické republiky se stal Nelson Mandela, kterého režim apartheidu celá desetiletí věznil.

Kvíz

1. Co jsou to lidská práva?
2. Kdy byla přijata Úmluva o právech dítěte?
3. Který orgán OSN má primární odpovědnost za ochranu lidských práv?
4. Co dělá OSN pro lidská práva kromě přijímání mezinárodních zákonů?
5. Jakou úlohu mají tzv. zvláštní zpravodajové?
6. Co je to apartheid?
7. Co stanoví Deklarace práv původního obyvatelstva?

6

Otázky a odpovědi

Otázky a odpovědi

Jak mohou jednotlivci podpořit OSN? Mohou se stát jejími členy?

Členy Organizace spojených národů se mohou stát pouze nezávislé, mezinárodně uznané státy. Jednotlivci však mohou podpořit práci OSN prostřednictvím mezinárodních a místních nevládních organizací.

Některé z nich spolupracují s Odborem OSN pro poskytování informací veřejnosti a jsou důležitým pojítkem mezi organizací a lidmi na celém světě.

.....
 <http://www.un.org/dpi/ngosection/index.html>
.....

Ve více než sto státech působí tzv. asociace pro Spojené národy (v ČR je to České sdružení pro Spojené národy (ČSSN)). Také Dětský fond OSN (UNICEF) má v mnoha státech své národní výbory, které šíří informace o programech UNICEFu a získávají prostředky na jejich realizaci. V oblasti vzdělávání, vědy, kultury a komunikace působí ve více než 90 zemích na 3 600 klubů UNESCO. Hlavními kontaktními místy jsou pro lidi na všech kontinentech Informační centra OSN (Informační centrum v Praze, www.osn.cz).

Pokud máte zkušenosti v oborech, jako jsou např. zemědělství, medicína, informační technologie, či ochrana lidských práv a jste dostatečně motivovaní, flexibilní a zodpovědní, můžete se uplatnit v dobrovolnickém programu UN Volunteers, a to zpravidla po dobu jednoho až dvou let v některé z rozvojových zemí nebo zemi po skončení ozbrojeného konfliktu.

.....
 www.unv.org
.....

Chci studovat na zahraniční univerzitě. Poskytne mi OSN finanční podporu?

OSN neposkytuje studentům finanční pomoc. Informace o stipendiích ve vzdělávacích institucích a mezinárodních organizacích najdete v průvodci *Study Abroad*, který vydává UNESCO. Chcete-li si průvodce koupit, pište na adresu: UNESCO Publishing, Promotion and Sales Division, 1 rue Miollis, 75732 Paris Cedex 15, Francie, nebo objednávejte online:

.....
 <http://www.unesco.org/publishing>
.....

Přijímá OSN studenty na stáže?

OSN nabízí program neplacených stáží pro absolventy univerzit v hlavním sídle v New Yorku. Stáže jsou tříměsíční. Více informací najdete na:

.....
 <http://www.un.org/Depts/OHRM/sds/internsh/index.htm>
.....

Stáže však lze absolvovat i v některých úřadovnách OSN v členských státech, např. i informačních centrech OSN.

.....
 <http://www.osn.cz/osn-cr/prace-staze/>
.....

Kde najdu informace o postojích členských států OSN k aktuálním problémům?

Takové informace hledejte u stálých zastoupení příslušných států při OSN. Seznam webových stránek členských států najdete na internetové adrese:

 <http://www.un.int/index-en/webs.html>

Co je Den Spojených národů?

Jsou to narozeniny Organizace spojených národů. Připadají na 24. října, tedy den vzniku OSN. V ten den ratifikovalo 51 zakládajících států Chartu OSN.

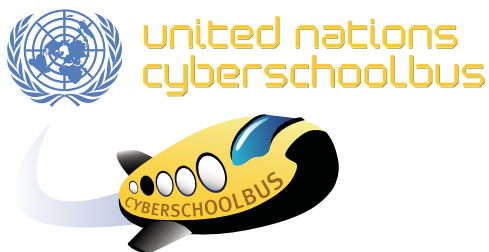
Má OSN své internetové stránky?

Ano, web Spojených národů v šesti oficiálních jazycích najdete na adrese:

 www.un.org

České stránky OSN mají adresu:

 www.osn.cz

Má OSN web věnovaný mladým lidem a studentům?

Materiály pro studenty a učitele nabízí tzv. United Nations CyberSchoolBus.

 <http://www.un.org/Cyberschoolbus>

Má OSN svou vlastní hymnu?

Ne, Spojené národy hymnu nemají. Nicméně Valné shromáždění si je vědomo, že by bylo vhodné hymnu pro OSN najít. Dosud ale nepřijalo žádné rozhodnutí. V roce 1970 však španělský mistr Pablo Casalas předvedl skladbu na počest organizace, kterou nazval Hymnou OSN. Nejedná se ale o oficiální hymnu.

Kam si mohu napsat o informace o OSN?

Pište anglicky (nebo jedním z oficiálních jazyků OSN) na adresu:

Visitors Services
Department of Public Information
GA-57
United Nations
New York
NY 10017, USA

E-mail: inquiries@un.org
Tel.: +1 (212) 963-4475
Fax: +1 (212) 963-0071

Pište anglicky nebo česky na adresu:

Informační centrum OSN
Dům OSN v Praze
nám. Kinských 6
150 00 Praha 5

E-mail: info@osn.cz
Tel.: +420 257 199 831
Fax: +420 257 316 761

Pablo Casalas diriguje premiérové uvedení své "Hymny Spojených národů" v sídle OSN (24. října 1971).

Které mezinárodní dny vyhlásila OSN?

27. ledna	Mezinárodní den památky obětí holocaustu
8. března	Mezinárodní den žen
21. března	Mezinárodní den za odstranění rasové diskriminace
25. března	Světový den památky obětí otroctví a transatlantického obchodu s otroky
7. dubna	Světový den zdraví
3. května	Světový den svobody tisku
15. května	Mezinárodní den rodiny
21. května	Světový den kulturní rozmanitosti pro dialog a rozvoj
29. května	Mezinárodní den příslušníků mírových operací OSN
31. května	Světový den bez tabáku
5. června	Světový den životního prostředí
20. června	Světový den uprchlíků
26. června	Mezinárodní den proti zneužívání drog
11. července	Světový den populace
9. srpna	Mezinárodní den původního obyvatelstva
8. září	Mezinárodní den gramotnosti
21. září	Mezinárodní den míru
1. října	Mezinárodní den seniorů
2. října	Světový den nenásilí
17. října	Mezinárodní den za odstranění chudoby
24. října	Den Spojených národů
16. listopadu	Mezinárodní den tolerance
20. listopadu	Světový den dětí
25. listopadu	Mezinárodní den za odstranění násilí páchaného na ženách
29. listopadu	Mezinárodní den solidarity s lidem Palestiny
1. prosince	Světový den AIDS
3. prosince	Mezinárodní den lidí s postižením
9. prosince	Mezinárodní den proti korupci
10. prosince	Den lidských práv
18. prosince	Mezinárodní den migrantů

Informační centrum OSN (UNIC)

V Praze působí od roku 1947. Je součástí celosvětové sítě 63 informačních center Spojených národů. Poskytuje informace o činnosti organizací a programů systému OSN a zároveň plní úlohu oficiálního zastoupení Sekretariátu OSN v České republice. Udržuje partnerské vztahy s institucemi státu, nevládními organizacemi, vzdělávacími institucemi a médii. Poskytuje servis a podporu představitelům OSN, kteří přijíždějí oficiálně do České republiky.

Hlavní činnosti:

- ▶ provozuje internetovou stránku OSN v češtině (www.osn.cz);
- ▶ vydává publikace a další informační materiály OSN;
- ▶ vydává zpravodaj UNbulletin a tiskové zprávy;
- ▶ elektronickou poštou rozesílá zájemcům informace o činnosti OSN (UN INFO on-line) a o nových informačních zdrojích (Knihovna OSN on-line);
- ▶ spravuje veřejnou knihovnu s více než 14 tisíci publikacemi, dokumenty, periodiky a videofilmy;
- ▶ odpovídá na dotazy veřejnosti týkající se činnosti systému OSN;
- ▶ organizuje tiskové konference, přednášky, filmové projekce, diskuze, semináře a výstavy pro studenty, učitele, novináře, odbornou i laickou veřejnost;
- ▶ poskytuje informační a logistickou podporu projektům z oblasti mezinárodních vztahů, vzdělávání, humanitární a rozvojové pomoci, ochrany menšin apod. (např. Pražský model OSN, Česko proti chudobě, apod.);
- ▶ do sídla OSN v New Yorku podává zprávy o situaci v České republice.

Kontakt:

Informační centrum OSN
Dům OSN
nám. Kinských 6
150 00 Praha 5

Tel.: 257 199 831 (knihovna: 257 199 835)
E-mail: info@osn.cz; library@osn.cz
www.osn.cz

Úřední hodiny: v pracovní dny 9–17 hod.

Knihovna: v pracovní dny 9–17 hod. (po dohodě telefonicky nebo e-mailem)

Poznámky

Víte že?

- Od roku 1945 pomohla Organizace spojených národů vyjednat více než 170 mírových dohod, které vedly k urovnání regionálních konfliktů.
- Spojené národy sehrály důležitou úlohu v procesu získávání nezávislosti více než 80 států.
- V rámci OSN bylo dojednáno více než 500 mezinárodních úmluv, mimo jiné lidskoprávní, o odzbrojení, uprchlících nebo o terorismu.
- Světový potravinový program, který je největší humanitární agenturou světa, zajišťuje každoročně jídlo k přežití pro více než 90 milionů lidí v 80 zemích.
- Podle odhadů tvoří 90 procent obětí na životech v ozbrojených konfliktech civilisté, z toho je 80 procent žen a dětí.
- Pokud bude každý chudý člověk žít tak energeticky náročným životem, jako průměrný Němec nebo Brit, budeme potřebovat čtyři planety, abychom se dokázali vyrovnat se znečištěním ovzduší. Pokud však pro srovnání vezmeme průměrného Američana nebo Kanadana, budeme takových planet potřebovat devět.